Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Економічний факультет
Кафедра фінансів, обліку і аудиту

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра
на тему: «УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА»

Виконала студентка 2 курсу, групи зМФК-21
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування
освітньо-професійної програми
«Фінанси та бізнес-аналітика
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Вербіцька Юлія Павлівна

Керівник – доктор економічних наук, професор
Кривицька Ольга Романівна
Рецензент – кандидат економічних наук,
доцент
Ногінова Наталія
Миколаївна

«РОБОТА ДОПУЩЕНА ДО ЗАХИСТУ»
Завідувач кафедри фінансів,
обліку і аудиту _____ (проф., д.е.н. Дем'янчук О.І.)
(підпис)
Протокол № ____ від « ___ » _____ 2023 р.

Острог, 2023

АНОТАЦІЯ

к в а л і ф і к а ц і й н о ї р о б о т и

на здобуття освітнього ступеня магістра

Тема: Управління оборотними активами підприємства.

Автор:студентка 2 курсу групи ЗМФК-21 Вербіцька Юлія Павлівна

Науковий керівник:доктор економічних наук, професор Кривицька Ольга Романівна

Захищена "……"……202…року.

Короткий зміст праці: Магістерська робота присвячена дослідженню особливостей управління оборотними активами на підприємствах ВП «Хмельницька АЕС», ТОВ «Атоммонтажсервіс», ТОВ «Приладсистеми».

У роботі було вивчено теоретичний аспект обраної тематики класифікаційної роботи, а саме сутність та класифікацію оборотних активів за різними ознаками, оскільки чітке розуміння сутності оборотних активів має велике практичне значення.

Досліджено інформаційно-аналітичне забезпечення управління оборотними активами підприємств. В ході дослідження було проаналізовано фактичні дані фінансової та статистичної звітності за період 2020-2022 роки на досліджуваних підприємствах.

Проведено структурно-динамічний аналіз оборотних активів на підприємствах ВП «Хмельницька АЕС», ТОВ «Приладсистеми і ТОВ «Атоммонтажсервіс» за період 2020-2022 років. Розглянуто всі складові оборотних активів, а саме запаси, дебіторську заборгованість, векселі, гроші та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів та інші оборотні активи.

Зроблено аналіз ефективності використання оборотних активів з урахуванням їх складників на досліджуваних підприємствах, визначено показники рентабельності та оборотності по кожному з них.Розглянуто аналіз моделей управління оборотними активами на підприємствах.

У магістерській роботі було проаналізовано внутрішні і зовнішні фактори впливу на стан оборотних активів та визначено напрями підвищення продуктивності організації та застосування оборотних активів на досліджуваних підприємствах.

…… (підпис автора)

ABSTRACT

of the qualification work

for obtaining a master's degree

Subject: Management of the company's current assets.

Author: 2nd year student of ZMFC-21 group Yuliia Verbitska

Scientific supervisor: Doctor of Economics, Professor Olha Kryvitska

Defended "……"……202….

Summary of the work: The master's thesis is devoted to the study of the peculiarities of current asset management at the enterprises of Khmelnytska NPP, Atommontazhservis LLC, and Pryladsystemy LLC.

The paper examines the theoretical aspect of the chosen topic of classification work, namely the essence and classification of current assets by various criteria, since a clear understanding of the essence of current assets is of great practical importance.

The article studies information and analytical support of management of current assets of enterprises. In the course of the study, the actual data of financial and statistical reporting for the period 2020-2022 at the researched enterprises were analysed.

The structural and dynamic analysis of current assets at the enterprises of Khmelnytska NPP, Pryladsystemy LLC and Atommontazhservis LLC for the period 2020-2022 was carried out. All components of current assets are considered, namely inventories, receivables, promissory notes, cash and cash equivalents, prepaid expenses and other current assets.

The work analyses the efficiency of current assets use, taking into account their components, at the studied enterprises, determines profitability and turnover indicators for each of them, and analyses models of current assets management at enterprises.

The master's thesis analyses internal and external factors of influence on the state of current assets and identifies directions for improving the productivity of the organisation and the use of current assets at the studied enterprises.

……(author's signature)

ЗМІСТ

ВСТУП 5

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА..... 7

1.1 Сутність та класифікація оборотних активів. 7

1.2. Класифікація оборотних активів залежно від участі в кругообігу. 14

1.3. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління оборотними активами підприємства 26

РОЗДІЛ 2 35

ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ.35

2.1. Структурно-динамічний аналіз оборотних активів підприємств. 35

2.2. Аналіз ефективності використання оборотних активів з урахуванням їх складників на підприємствах. 49

2.3. Аналіз моделей управління оборотними активами підприємств..... 61

РОЗДІЛ 3 68

ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ. 68

3.1. Аналіз внутрішніх і зовнішніх факторів впливу на стан оборотних активів підприємств. 68

3.2. Розробка напрямів підвищення продуктивності організації та застосування оборотних активів на підприємствах. 71

3.3. Впровадження механізмів керування ризиками на підприємствах. 73

ВИСНОВКИ..... 78

Список використаних джерел 81

Додатки.....91

ВСТУП

Звітність, точність та ефективність – це лише декілька з пріоритетів, які ставляться перед будь-якою успішною виробничою компанією. Для досягнення цих цілей необхідно не тільки ефективно керувати виробництвом, але й оптимізувати використання ресурсів, зокрема оборотних активів. Оборотні активи підприємства можуть бути визнані як ключовий фактор, що впливає на рентабельність та ефективність виробництва. Оптимальне керування оборотними активами, відповідно, може бути справжньою конкурентною перевагою для компанії.

Питання, присвячені значенню та сутності обліку та аналізу оборотних активів досліджувалися в працях багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців. Вагомий внесок у розробку теоретичних і практичних аспектів обліку та аналізу оборотних активів внесли провідні вітчизняні дослідники О.С. Бородкін, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, А. М. Герасимович, В. І. Ганін та ін. Віддаючи належне істотним науковим розробкам вищевказаних вчених, слід акцентувати увагу на проблеми класифікації оборотних активів, оцінки ефективності їх використання, вдосконалення системи контролю. Формування ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення обліку та аналізу оборотних активів, з метою оперативного прийняття управлінських рішень потребує подальшого дослідження.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що оборотні активи являються важливим критерієм у визначенні прибутку підприємства. Від ступення ефективності використання оборотних активів залежить стан суб’єкта господарювання.

Мета дослідження полягає насамперед у розкритті економічної сутності оборотних активів, характеристиці їх складників, а також у вдосконаленні процесу управління оборотними активами підприємств на основі дослідження теоретичних та здійснення оцінки практичних аспектів обраної проблематики.

Для досягнення мети роботи ми поставили такі **завдання**:

- дослідити теоретичні засади управління оборотними активами підприємства;
- зробити структурно-динамічний аналіз оборотних активів досліджуваних підприємств;
- проаналізувати ефективність використання оборотних активів з урахуванням їх складників на ВП «Хмельницька АЕС», ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «Приладсистеми» та зробити аналіз моделей управління оборотними активами на цих підприємствах;
- провести аналіз внутрішніх і зовнішніх факторів впливу на стан оборотних активів та структури оборотних активів підприємств;
- розробити напрями підвищення продуктивності організації та застосування оборотних активів на підприємствах.

Об'єктом дослідження є оборотні активи підприємств ВП «Хмельницька АЕС», ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «ПриладСистеми».

Предметом дослідження є процес управління оборотними активами підприємств.

До **методів** дослідження, зумовлених метою, завданнями та аналізованим матеріалом, відносяться:

- метод системного аналізу, який дозволяє дослідити підходи до визначення поняття «оборотні активи» та розкрити їх класифікацію;
- метод компонентного та структурного аналізу і синтезу, який використовується для вивчення особливостей організації документування операцій з оборотними активами та їх відображення у синтетичному й аналітичному обліку;
- метод класичного аналізу, який забезпечує виявлення чинників, які впливають на особливості обліку оборотних активів на ВП «Хмельницька АЕС», ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «ПриладСистеми».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність та класифікація оборотних активів.

Посилення конкурентності ринкових відносин в Україні можна вважати однією з головних ознак безупинного розвитку ринкових відносин. Посилення конкурентності виявляється у тенденції виходу українських компаній на міжнародний ринок послуг та товарів, збільшення суб'єктів господарювання, стрімко зростають обсяги виробництва послуг та товарів. Щоб примножити свої прибутки у даних умовах суб'єкти господарювання часто використовують різного роду механізми збільшення бази клієнтів, що призводить до збільшення оборотних активів. Тому потрібно приділити увагу особливо важливому питанню класифікації та тлумачення поняття оборотних активів.

Через великий розмір оборотних активів підприємства постає потреба управління цими активами, у цьому питанні дуже важливим є точний облік та аналіз всієї діяльності певного підприємства. Саме відповідалність і самостійність підприємства у виробленні та ухваленні політики формування та прийняття управлінських рішень щодо формування складу та структури оборотних активів є важливим для забезпечення ефективності розрахунків із дебіторами та кредиторами. Тому, безперечно потрібно досліджувати сутність оборотних активів, здійснювати їх аналіз, тощо.

Згідно з наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 року №73 (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28 лютого 2013 р. №336/22868) *оборотні активи* – це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу. [2]

Однак, розуміння економічної сутності поняття «оборотних активів» є надзвичайно складним питанням, оскільки багато дослідників мають різні погляди щодо трактування «оборотних активів».

Демченко Т. А. зазначав, що оборотні активи – це сукупність оборотних фондів і фондів обігу, які використовуються для фінансування поточної господарської діяльності і виражені в грошовій формі [4, с. 179].

Володькіна М. В. стверджувала, що оборотні активи – це частина активів підприємства, яка включає оборотні кошти та короткострокові фінансові інвестиції [3, с. 46].

Кірейцев Г. Г. розглядав оборотні активи, як сукупність коштів, авансованих в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва та реалізації продукції [5, с. 106].

Науковець Слав'юк Р. А. вважав, що оборотні активи – ресурси, які належать підприємству і які напевно буде перетворено на гроші чи використано іншим чином протягом року з дати складання бухгалтерського балансу [7, с. 4].

Нашкерська Г. В. вбачала у оборотних активах грошові кошти, що вкладені для створення оборотних виробничих фондів та фондів обігу з метою забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції [6, с. 317].

Філімоненков О. С. зазначав, що оборотні активи – сукупність матеріально-речовинних цінностей і грошових коштів, які беруть участь у створенні продукту, цілком споживаються у виробничому процесі і повністю переносять свою вартість на виробничий продукт упродовж операційного циклу або 12 місяців з дати балансу [8, с. 229].

Проте, аналіз літературних джерел показав, що доволі часто поняття «оборотних активів» ототожнюють із поняттями «оборотного капіталу» та «оборотних коштів».

Поняття «оборотний капітал» та «оборотні активи» часто використовують як синоніми, хоча оборотні активи у процесі виробничої діяльності підприємства споживаються і витрачаються, на відміну від оборотного капіталу, що лише авансується. Але слід зазначити, що на капітал перетворюється не весь обсяг авансованих грошових коштів, а лише той, що забезпечує економічний, соціальний або екологічний ефект. Тому, можна зробити висновок, що оборотні

активи й оборотний капітал це дві категорії, які характеризують одні й ті ж об`єкти: грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення, дебіторську заборгованість і запаси.

Оборотні активи складаються із великої кількості елементів, які, незважаючи на загальні основні ознаки мають певні особливості. Хоча ці особливості й носять другорядний характер, але вони також відіграють певну роль в організації оборотних активів. Це зумовлює необхідність групування окремих елементів оборотних активів, які охоплюють певні види майна підприємств, за конкретними економічними ознаками.

Науково обґрунтоване об'єднання окремих елементів оборотних активів у певну групу має велике значення для аналізу фінансового стану підприємства, ведення обліку оборотних активів й ефективного їх використання.

На даний момент в економічній науці оборотні активи розрізняють за багатьма класифікаційними ознаками. Це пояснюється наявністю в економічній теорії та господарській практиці, більше ста визначень, пов'язаних з використанням активів, термінів, що характеризують окремі їх види.

Для кращого розуміння категорії «оборотні активи» розглянемо їх класифікацію за різними ознаками на основі досліджень науковців Сікори В.З., Бетехтіної Л.О., Поддєрьогіна А. М., Чухно І. С.

1. За характером фінансових джерел формування оборотні активи поділяються на:

- валові оборотні активи;
- чисті оборотні активи;
- власні оборотні активи.

2. За видами оборотні активи поділяються на:

- виробничі запаси сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів;
- запаси готової продукції;
- дебіторська заборгованість;

- грошові кошти;
- інші види оборотних активів.

3. Залежно від участі в кругообігу оборотні активи поділяються на:

- оборотні активи у сфері виробництва (оборотні фонди);
- оборотні активи у сфері обігу (фонди обігу).

4. Залежно від методів планування, принципів організації, регулювання оборотні активи поділяються на:

- нормовані;
- ненормовані.

5. За періодом функіонування оборотні активи поділяються на:

- постіна частина оборотних активів;
- змінна частина оборотних активів.

6. За часом перебування в кругообігу оборотні активи є:

- початкові;
- функціональні;
- накопичені.

7. За ступенем ліквідності оборотні активи існують:

- абсолютно ліквідні (високоліквідні);
- швидколіквідні (середньоліквідні);
- малоліквідні (низьколіквідні).

8. За формою функціонування оборотні активи поділяються на:

- монетарна форма;
- речова форма.

9. За ризиком вкладення існують оборотні активи з:

- високим ризиком вкладення;
- середнім ризиком вкладення;
- низьким ризиком вкладення.

10. За ступенем захищенності від інфляції існують:

- оборотні активи, що не підлягають інфляційним втратам;

- оборотні активи, що піддаються інфляційним втратам.

На основі наведеної класифікації, більш детально проаналізуємо кожен вид оборотних активів.

1. За характером фінансових джерел формування оборотні активи бувають:

- валові – характеризують загальний обсяг оборотних активів, сформований за рахунок власного, позикового та залученого капіталу; в балансі вони відображаються в другому та третьому розділах активу;
- чисті – характеризують ту частину обсягу оборотних активів, яка була сформована за рахунок власного та довгострокового позикового капіталу;
- власні – характеризують ту частину оборотних активів, що сформувалась за рахунок власного капіталу підприємства.

2. За видами оборотні активи поділяють на:

- виробничі запаси сировини, матеріалів та купівельних напівфабрикатів, що характеризують обсяг вхідних матеріальних потоків у вигляді запасів, які забезпечують виробничу діяльність підприємства;
- запаси готової продукції, що характеризують обсяг вихідних матеріальних потоків у формі запасів готової продукції, що призначена для реалізації; зазвичай, до цього виду оборотних активів також відносять обсяг незавершеного виробництва, який коригується на коефіцієнт завершеності за окремими видами продукції;
- дебіторська заборгованість характеризує суму заборгованості на користь підприємств-покупців, та представлена фінансовими зобов’язаннями юридичних та фізичних осіб за розрахунками за товари, роботи, послуги, видані аванси тощо;
- залишки коштів в національній та іноземній валюті, а також сума короткострокових фінансових вкладень, які розглядаються як форма інвестиційного використання тимчасово вільних залишків грошових коштів;

- інші види оборотних активів, до яких відносять оборотні активи, які не були включені до складу вищерозглянутих видів, для прикладу, деякі вчені відносять сюди витрати майбутніх періодів.

3. Залежно від участі в кругообігу (в даній класифікаційній групі розглядається виробнича сфера) оборотні активи авансуються в оборотні виробничі фонди (оборотні активи у сфері виробництва) і фонди обігу (оборотні активи у сфері обігу):

- оборотні активи у сфері виробництва (оборотні фонди) – це кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди та фонди обігу задля забезпечення безперервного процесу виробництва, реалізації готової продукції та отримання прибутку. До таких активів відносять виробничі запаси, незавершене виробництво та витрати майбутніх періодів. Ці активи ще називаються нормовані оборотні активи;
- оборотні активи у сфері обігу (фонди обігу) – це залишки готової продукції на складі підприємства, які вже відвантажені, але ще не оплачені покупцями, а також це товари, залишки коштів у касі підприємства, на поточному рахунку, у дебіторській заборгованості, в розрахунках, а також укладені в короткострокові цінні папери.

4. Залежно від способів планування, принципів організації і регулювання виділяють:

- нормовані оборотні активи – це такі активи, які можуть бути точно визначені та зафіксовані як планові величини; їх обсяг можна точно визначити для того, щоб забезпечити безперервний процес виробництва. До них відносять засоби у виробничих запасах, у виробництві, у залишках готової продукції на складах підприємства. Нормовані активи є основною частиною оборотних активів на підприємстві;
- ненормовані оборотні активи – це такі активи, що їх не можна або надзвичайно важко точно встановити та зафіксувати у формі нормативу або планового обсягу. До них належать усі активи в обігу, окрім готової продукії на

складах (грошові кошти в касі та на рахунках в банку, дебіторська заборгованість та засоби в розрахунках). Елементи оборотних активів, які обслуговують реалізацію продукції, не нормуються.

5. За періодом функціонування виділяють постійну і змінну частини оборотних активів: постійна частина є незнижувальним мінімумом оборотних активів, що потрібний підприємству для здійснення операційної діяльності; змінна частина оборотних активів, пов'язана із сезонними зростаннями обсягів виробництва та реалізації продукції, а також необхідністю формування в певні періоди господарської діяльності підприємства запасів товарно-матеріальних цінностей сезонного збереження, їх дострокового завезення та цільового призначення. Науковці вважають, що фінансувати змінні оборотні активи доцільно використовуючи короткотермінові джерела, відповідно для постійної їх частини – довготермінові.

6. За ступенем ліквідності оборотні активи поділяються на:

- абсолютно ліквідні або високоліквідні – це оборотні активи, які можуть бути моментально і без додаткових зусиль перетворені на грошові кошти. До них належать грошові кошти, поточні фінансові інвестиції, тощо. Також в багатьох випадках виділяють орієнтований термін їх конвертування, а саме до 90 днів, саме тому в цю групу також можна віднести поточну дебіторську заборгованість постійних покупців, які вчасно оплачують рахунки за поставлені товари, здійснені роботи та/або виконані послуги;
- швидколіквідні (середньоліквідні) – це ті оборотні активи, для переведення яких в готівку потрібен додатковий час. До них можна віднести виробничі запаси, готову продукцію і дебіторську заборгованість; малоліквідні (низьколіквідні) – це активи, для реалізації яких потрібен тривалий час. До них відносять виробничі запаси, готову продукцію, яка не користується попитом та біологічні активи.

7. За формою функціонування оборотні активи поділяють на: монетарну форму, що включає в себе грошові кошти в касі в національній та іноземній валюті, кошти на рахунках в банках в національній та іноземній валюті, як

поточні, так і інші, дебіторську заборгованість та інші кошти. Решту оборотних активів відносять до речової форми, а саме виробничі запаси, поточні біологічні активи, малоцінні швидкозношувані предмети, виробництво, брак у виробництві, напівфабрикати, готова продукція, продукція с/г виробництва, товари, резерв сумнівних боргів, витрати майбутніх періодів [13, с. 50].

8. Поділ оборотних активів за ризиком вкладення здійснюють вітчизняні науковці за групами:

- з високим ризиком вкладення;
- середнім ризиком вкладення;
- низьким ризиком вкладення.

Проаналізувавши їх позиції, можна побачити, що дана класифікація оборотних активів подібна класифікації за ступенем ліквідності. Автори правильно виділили класифікаційну ознаку, оскільки фактор ризику є важливим при прийнятті управлінських рішень.

9. За ступенем захищеності від інфляції виділяють:

- оборотні активи, що не підлягають інфляційним втратам;
- оборотні активи, які піддаються інфляційним втратам.

Чітке розуміння сутності оборотних активів має велике практичне значення, адже правильне сприйняття економічної термінології, спрощує роботу кожного підприємця, допомагає прослідкувати та виявити взаємозалежності між різними факторами виробничо-господарської діяльності, що у подальшому дозволить не лише раціонально споживати наявні фінансові ресурси, а й будувати обґрунтовані економічні прогнози щодо доцільності використання та управління оборотними активами підприємства.

1.2. Класифікація оборотних активів залежно від участі в кругообігу.

Різкий підйом темпів інфляції, скорочення до критично малих обсягів оборотних коштів та інші негативні наслідки фінансової кризи змушують підприємства змінювати свою фінансову політику щодо оборотних активів,

шукати нові джерела їх фінансування, на ходу вирішувати проблеми ефективності використання оборотних активів. У зв'язку з цим актуалізується необхідність уточнення основних принципів організації управління й аналізу оборотних активів не тільки для підтримки їх на економічно достатньому рівні, але й для визначення оптимального рівня інвестицій в оборотний капітал.

Ефективне управління фінансами підприємства є можливим лише за планування всіх фінансових ресурсів. Фінансове планування тісно пов'язане з плануванням виробничо-господарської діяльності. Отже, ефективне управління оборотними активами є можливим тільки на основі всебічного аналізу й планування всіх фінансових ресурсів, тобто потенційних й актуальних джерел фінансування формування та поповнення обігових коштів.

Причини ефективного управління оборотними активами на підприємстві такі:

1) значна частина активів на підприємстві належить оборотним коштам;

2) збільшення доходів та зменшення дефіциту грошових коштів є результатом якісного управління оборотними активами;

3) питання оборотних активів вирішуються безперервно та вимагають більшого часу, ніж інші процеси управління; інвестована сума в систему оборотних активів здатна до щоденних активних змін, тому вона повністю контролюється для результативного використання грошових коштів;

4) для максимізації норм прибутку та мінімізації комерційних ризиків має забезпечуватись раціональне управління оборотними активами.

Кожне підприємство має різну потребу в деяких видах оборотних активів, що передусім залежить від виду діяльності, а в другу — від галузі, в якій працює та розвивається підприємство. Проте незалежно від виду та роду діяльності підприємства, спільним є те, що для економічно ефективної господарської діяльності, для прийняття об'єктивних управлінських рішень, особливо в кризових умовах, необхідна детальна і точна інформація щодо участі оборотних активів в операційному процесі. Саме тому доцільно буде доповнити існуючі класифікації аналітичними ознаками з метою полегшення управління вказаними

активами та з метою швидкого реагування на проблемні ситуації, такі як значне підвищення цін на ресурси через інфляцію, невиконання клієнтами або постачальниками своїх зобов'язань, дебіторська заборгованість тощо.

Залежно від участі в кругообігу оборотні активи поділяються на *оборотні активи у сфері виробництва* та *у сфері обігу*.

До оборотних активів у сфері виробництва відносять: *сировину, матеріали, паливо, запасні частини, пальне, інші матеріальні цінності, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів*. Їх призначення полягає в забезпеченні планомірного й ритмічного процесу виробництва на підприємствах.

До оборотних фондів обігу відносять: *готову продукцію, кошти на рахунках у банку і у касі підприємств, кошти в розрахунках й ін*., тобто активи у грошовій оцінці. Головна їх функція полягає в забезпеченні грошовими коштами цілеспрямованого процесу обігу на підприємствах.

Згідно з відображенням у балансі підприємства, в складі оборотних активів відображаються: *виробничі запаси, дебіторську заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, інші види оборотних активів*.

Виробничі запаси характеризують кількість вхідних матеріальних потоків у вигляді запасів, котрі забезпечують безперебійну виробничу діяльність підприємства, а також показують поточну кількість вихідних матеріальних потоків у вигляді запасів виробленої продукції, котра призначена для реалізації підприємством. Також інколи до складу цих активіі включають *незавершене виробництво*, скориговане на коефіцієнт його завершеності за окремими видами продукції.

Виробничі запаси є важливим аспектом виробничого процесу, оскільки вони дозволяють компанії забезпечити неперервний потік виробництва та уникнути затримок у виробництві через нестачу матеріалів або компонентів. Однак, збільшення кількості виробничих запасів може призвести до збільшення витрат на зберігання та зменшення прибутку компанії, тому оптимізація рівня виробничих запасів є важливою задачею для керівництва підприємства.

Виробничі запаси займають особливе місце не лише у складі майна підприємства, а й особливе місце їм належить у структурі витрат, оскільки виробничі запаси є основною складовою при формуванні собівартості готової продукції. Враховуючи це виробничі підприємства особливу увагу приділяють саме обліку, аналізу і аудиту виробничих запасів [14, с. 111].

Класифікація виробничих запасів є важливою складовою управління запасами, оскільки вона дозволяє оцінити, які саме види запасів є найбільш важливими для компанії та як їх краще управляти.

Основні види класифікації виробничих запасів:

- за технологічним призначенням (розподіляє запаси на основі їх призначення у виробничому процесі: сировина, матеріали, напівфабрикати та готові вироби);
- за рівнем критичності (запаси розподіляються на групи за їх важливістю для виробництва та економіки підприємства);
- за термінами зберігання (класифікація групує запаси на основі термінів їх зберігання та можливості використання);
- за стадією виробництва (розподіляє запаси на основі стадій виробництва, на яких вони знаходяться) [15].

Кожен з видів класифікації має свої переваги та недоліки. Тому важливо розуміти, яку з класифікацій доречно використовувати для тієї чи іншої компанії. Розглянемо недоліки. Наприклад, недоліком класифікації за технологічним призначенням може бути те, що вона не дозволяє оцінити взаємозв'язки між різними видами запасів. Крім того, вона не дає можливості оцінити ефективність використання запасів.

Щодо класифікації за рівнем критичності, то визначення рівня критичності може бути складним завданням, оскільки воно залежить від багатьох факторів. Ця класифікація може привести до перевищення витрат на управління запасами для менш важливих запасів.

Недолік застосування класифікації за термінами зберігання полягає у тому, що вона не враховує можливість змін в технології виробництва та змін в ринковій кон'юнктурі, що може призвести до знецінення запасів.

Недоліком класифікації за стадією виробництва може бути те, що вона не дає повної картини щодо ефективності використання запасів. Крім того, ця класифікація може бути залежною від конкретного виробничого процесу та не підходити для всіх компаній та видів виробництва.

Таким чином, класифікація виробничих запасів є важливим інструментом для ефективного управління запасами в будь-якій компанії. Кожна з класифікацій має свої переваги та недоліки, тому важливо зрозуміти потреби певної компанії та вибрати відповідну класифікацію, яка найбільш підходить для задоволення потреб.

Недоліки класифікацій можуть призвести до неточностей та невірних оцінок управління запасами, тому важливо ураховувати ці недоліки при виборі відповідної класифікації та розробці стратегії управління запасами.

З метою підвищення ефективності управління запасами, рекомендується використовувати комплексний підхід до класифікації виробничих запасів, який поєднує кілька підходів та враховує різні аспекти використання запасів. Такий підхід дозволить досягти оптимального використання запасів та забезпечити ефективну діяльність компанії.

Існує кілька методів розрахунку оптимального рівня виробничих запасів, які можна використовувати для ефективного управління запасами в компанії. Деякі з них наведені нижче:

Метод економічного замовлення (EOQ): Цей метод дозволяє визначити оптимальний розмір замовлення, який мінімізує загальні витрати на утримання запасів та витрати на замовлення матеріалів або товарів [16].

Метод економічного замовлення (EOQ) є одним з найбільш поширених методів розрахунку оптимального рівня виробничих запасів. Цей метод дозволяє визначити оптимальний розмір замовлення, який мінімізує загальні витрати на утримання запасів та витрати на замовлення матеріалів або товарів.

Основною ідеєю методу EOQ є знаходження балансу між витратами на утримання запасів та витратами на замовлення. Цей баланс може бути досягнутий при визначенні оптимального розміру замовлення, який забезпечить ефективне управління запасами [16].

Одним з недоліків методу EOQ є те, що він базується на певних припущеннях, таких як сталий рівень попиту, сталий рівень вартості товару, сталий рівень витрат на утримання запасів тощо. Однак, в реальному бізнес-середовищі рівні цих факторів можуть змінюватись, що може призвести до необхідності перегляду розміру замовлення і рівня запасів.

Метод точки перезамовлення (ROP) є одним з ключових методів управління виробничими запасами. Цей метод дозволяє визначити мінімальний рівень запасів, який необхідно підтримувати для того, щоб забезпечити безперебійну роботу виробництва [17].

У методі ROP важливо визначити два параметри: рівень безпеки запасів (Safety stock) та точку перезамовлення (Reorder point). Рівень безпеки запасів визначається як різниця між очікуваною кількістю замовлення та максимальним розміром попиту на товар за період часу, що потрібний для оформлення нового замовлення. Точка перезамовлення визначається як сума середньої кількості попиту на товар за період часу, що потрібний для оформлення нового замовлення, та рівня безпеки запасів. Цей метод дозволяє забезпечити безперебійну роботу виробництва, не дозволяючи рівню запасів опускатися до критичного рівня [17].

Метод вартісної оцінки запасів, відомий також як ABC-аналіз, є популярним інструментом управління запасами, що базується на розподілі запасів за їх вартістю та визначенні значущості кожного виду запасів для компанії [18].

Застосування методу ABC-аналізу дозволяє визначити оптимальний рівень запасів для кожного з класів запасів. Таким чином, варто забезпечувати більший рівень запасів для групи «A» (найбільш важливих запасів), менший рівень для групи «B», та найменший рівень для групи «C». Це дозволяє ефективно управляти запасами, зменшуючи ризик надмірного запасу та нестачі матеріалів.

Однак, варто пам'ятати, що метод АВС-аналізу не враховує інших факторів, таких як час доставки та можливість отримання знижок за великий обсяг замовлення. Тому, його варто застосовувати разом з іншими методами розрахунку оптимального рівня запасів, для більш точного управління запасами в компанії.

Усі три методи, АВС-аналіз, метод точки перезамовлення (ROP) та метод економічного замовлення (EOQ), дозволяють розв’язувати різні проблеми, що стосуються управління виробничими запасами. Застосування цих методів допоможе компанії оптимізувати управління запасами та знизити витрати на їх утримання, що сприятиме більш ефективному функціонуванню виробництва.

Дебіторська заборгованість. Головними нормативно-правовими актами, які визначають поняття дебіторської заборгованості є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 «Дебіторська заборгованість» та № 13 «Фінансові інструменти». Та потрібно зазначити, що такі визначення не можна вважати однозначними. Так в положенні № 10 «Дебіторська заборгованість» дебіторської заборгованості визначається, як сума заборгованостей дебіторів підприємству на певну дату [19].

Потрібно зазначити, що при цьому дебіторами визнаються всі фізичні та юридичні особи, які заборгували певному підприємству певну суму грошових коштів. Таке тлумачення відноситься до заборгованості дебіторів призначених до продажу так і до заборгованості дебіторів, яка утримується певним підприємством до дати погашення. Заборгованість дебіторів, яка для перепродажу, придбувається або утворюється підприємством з ціллю отримати прибуток у відсотках або дивідендах, або ж від короткотермінових змін ціни такої дебіторської заборгованості.

Тому дана заборгованість, відповідно до 4 П(С)БО № 13 «Фінансові активи», це фінансовий актив для перепродажу і повинен оцінюватися та визначатися в обліку згідно до даного стандарту [20].

Тлумачення зазначене в П(С)БО № 10 «Дебіторська заборгованість» є більш розгорнутим, адже визначає всю заборгованість підприємству, включаючи, яку можна вважати фінансовими інвестиціями, які утримуються з

метою збільшення прибутку. Можна зробити висновок, що дане визначення краще розкриває поняття «дебіторська заборгованість».

Зробивши аналіз національних стандартів можна сформулювати визначення поняття «дебіторська заборгованість» – це сума заборгованості дебіторів певному підприємству на певну дату, що утворюється через надання коштів, продажу робіт, послуг або активів боржникові, не є фінансовим активом, не призначений для продажу. Варто зазначити, що не має певного єдиного міжнародного стандарту, який регулював би відображення в обліку дебіторської заборгованості.

Для якісної організації обліку та аналізу рахунків важливо класифікувати дебіторську заборгованість. Порядок всього обліку або ж окремого складника, ефективність управління, напряму залежать від правильності класифікації заборгованості.

Дебіторську заборгованість , можна класифікувати з численними ознаками. Але при наявності різних ознак для класифікації, найчастіше дебіторську заборгованість класифікують за однією ознакою в межах рахунків відповідно до «Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій». Це як наслідок, через те, що порівняно з країнами ринкової економіки, де питання розміщення різного роду дебіторських заборгованостей в балансі та ступінь деталізації цих статей приймає підприємство, тому структура і склад часто в балансі різні, Україна має чітко встановлений облік для всіх [21, с.30].

Класифікація дебіторської заборгованості:

- об'єкти, щодо яких виникли зобов'язання дебіторів;
- зв'язок із нормальним операційним циклом та строком погашення;
- за контрагентами;
- платоспроможність кредитора.

Потрібно виокремити класифікацію за контрагентами, адже вона має важливе значення. Згідно до чинного плану рахунків бухгалтерського обліку

поділ дебіторської заборгованості здійснюється на іноземних та вітчизняних постачальників. Зауважимо, для правильної оцінки картини фінансового стану певного підприємства потрібно реалізовувати детальний аналітичний облік заборгованості, що стало можливим при комп'ютеризованому обліку. Саме такі технології дають нам можливість дослідити стан підприємства, щодо дебіторської заборгованості [21, с.32].

Потрібно зазначити, що відповідно до П(С)БО №10, загальнообов'язковим є розмежування заборгованості на довгострокову і поточну, яке залежить від строку погашення та операційного циклу.

Згідно до П(С)БО №10 дебіторська заборгованість за послуги. продукцію, товари, роботи, класифікується створенням груп дебіторських заборгованостей. Такі групи є за строками непогашення, з визначенням коефіцієнту сумнівності для кожної окремої групи. Зазвичай, коефіцієнт сумнівності зростає паралельно зі строками непогашення заборгованості. Кількість резерву сумнівних боргів визначається, як загальна кількість добутків заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги відповідної групи та коефіцієнта сумнівності відповідної групи.

Також дебіторську заборгованість класифікують залежно від платоспроможності самих дебіторів. За такою ознакою поділяють на безнадійну та сумнівну заборгованість. Сумнівною називають ту заборгованість, яка викликає невпевненість у погашені її боржником. Безнадійною є та заборгованість у погашення якої неможливе, вже не буде адже є якісь певні підстави так вважати, такою підставою може бути прострочений строк позовної давності.

На нашу думку, потрібно виділити ще одну категорію заборгованості, яка є дійсною, поточною і вона не підходить під опис сумнівної та безнадійної. Таку категорію заборгованості можна назвати «дійсною» або «реальною». На даний момент немає визначення реальної заборгованості в українських стандартах бухгалтерського обліку, можна зробити припущення, що це заборгованість яка

буде погашена і в цьому немає сумніві. Звісно потрібно сказати, що підприємство може самостійно обрати вид класифікації.

Слід зазначити той факт, що присутній поділ за рівнем дотримання фінансової дисципліни на невиправдану та допустиму. Потрібно визначити, що таке недопустимий рівень дисципліни - виникає як наслідок діяльності певного підприємства. наприклад, коли є певні нестачі, розкрадання товарів і коштів. Такий поділ був запропонований Білик М. Д. Даний поділ доцільно використовувати для відслідковування порушень розрахункової дисципліни і виявляти неякісну роботу тощо.

Поточна фінансова інвестиція – це інвестиція, що легко реалізується та призначається для утримання протягом терміну, що не перевищує один рік.

До числа поточних фінансових інвестицій відносять:

- короткострокові комерційні ринкові папери;
- казначейські векселі;
- короткострокові боргові папери;
- депозитні сертифікати;
- інші ринкові цінні папери, придбані з метою перепродажу протягом терміну, що не перевищує один рік.

В українській обліковій практиці під короткостроковими фінансовими вкладеннями розуміють короткострокові цінні папери та інші дохідні активи, що придбані (вкладені) підприємством для одержання прибутку на строк не більше ніж один рік:

- акції;
- облігації;
- сертифікати:
- казначейські зобов'язання.

До ***грошових коштів та їх еквівалентів*** відносять залишки грошових коштів у національній, а також в іноземній валюті; короткострокові фінансові вкладення.

У статті «Грошові кошти та їх еквіваленти» відображають суми грошей, що на дату балансу перебувають:

- у касі;
- на банківських рахунках;
- у дорозі;
- у формі грошових документів;
- у формі виставлених акредитивів.

Складовою облікової політики підприємства є критерій віднесення інвестицій до грошових еквівалентів.

Як правило, до грошових еквівалентів відносять поточні інвестиції, початковий строк погашення яких не перевищує трьох місяців і відносно яких є впевненість у тому, що вони не зменшать своєї вартості протягом періоду їхньої чинності.

До складу грошових коштів не належать гроші на банківських рахунках, обмежені для поточного використання протягом терміну, що перевищує один рік. їх слід відображати у складі необоротних активів як інші фінансові інвестиції.

Суми грошових коштів та їхніх еквівалентів, наведені в балансі, мають узгоджуватись із відповідними сумами звіту про рух грошових коштів.

Згідно з П(с)БО № 21 «Вплив змін валютних курсів» суми грошових коштів в іноземних валютах слід відображати з використанням відповідних валютних курсів на дату балансу.

Курсові різниці, що виникають під час перерахунку сум грошових коштів в інвалютах, визнаються як доходи або витрати того періоду, в якому вони виникли, та відображаються у звіті про фінансові результати у складі інших фінансових доходів (витрат).

Витрати, оплачені у звітному періоді, які належать до наступного (наступних) облікового періоду, наприклад, наперед сплачена орендна плата, наперед сплачена страховка, наперед сплачені рекламні послуги тощо, є витратами майбутніх періодів.

Грошові кошти відіграють особливу роль у фінансово-господарській діяльності кожного суб'єкта господарювання. Грошові кошти являється єдиним видом оборотних активів, який володіє абсолютною ліквідністю, тобто негайною можливістю виступити засобом платежу за зобов'язаннями підприємства. За допомогою грошей підприємство може розраховуватися з постачальниками та іншими кредиторами за придбані товарно-матеріальні цінності, надані послуги, виконані роботи, нематеріальні активи, з працівниками за заробітною платою, з бюджетом за податками та для розрахунків за іншими виплатами. Для того, щоб підприємство мало можливість ефективно використовувати наявні у нього грошові кошти, необхідно раціонально організувати їх облік для здійснення контролю за їх витрачанням.

Порядок ведення касових операцій на підприємстві та їх документальне оформлення регулюється Положенням про ведення касових операцій у національній валюті України, яке затверджене постановою Правління НБУ від 29.12.17 р. № 148 [24].

Особливістю видаткових касових операцій є те, що крім головного бухгалтера та касира повинен бути дозволяючий підпис керівника підприємства. Видача готівки з каси підприємства на рахунок у банку оформляється заявою на переказ готівки. Після здачі готівки в банк на основі одержаної квитанції з банку виписується видатковий касовий ордер. Якщо виручка до банка здається через інкасаторів, то документом, який підтверджує здавання виручки до банка, являється копія супровідної відомості до сумки з готівковою. Виписані видаткові касові ордери повинні реєструватися бухгалтером у журналі реєстрації прибуткових і видаткових касових документів типової форми № КО-3. Журнал реєстрації ведеться окремо за прибутковими та видатковими касовими операціями [23, с.140].

Усі операції з надходження чи витрачання готівки у касі відображаються в обліковому реєстрі, що має назву «Касова книга». Касові документи, такі як касова книга та звіт касира, разом з касовими документами протягом року

зберігаються у касі. По закінченню року, вони формуються в окремі підшивки і передаються в архів установи для зберігання.

Щодо ***еквівалентів грошових коштів*** відмітимо, що до них відносяться короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів та характеризуються незначним ризиком зміни їх вартості.

Умови визначення фінансових інвестицій еквівалентами грошових коштів більш конкретизовано МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів». Відповідно вказаного стандарту до еквівалентів грошових коштів віднесено здатність інвестицій вільно конвертуватися у відому суму грошових коштів, існування незначного ризику зміни вартості та короткий строк погашення інвестицій, наприклад, не більше трьох місяців з дати придбання [22].

Відповідно до НП(С)БО 1 еквіваленти грошових коштів являється різновидом фінансових інвестицій, та відображаються на рахунку 351 «Короткострокові фінансові інвестиції».

Грошові еквіваленти не можуть заміняти грошові кошти, але разом з тим такі фінансові активи у будь-який момент можуть вільно конвертуватися в грошові кошти.

До ***інших видів оборотних активів*** належать оборотні активи, котрі не включають до склада попередніх груп активів [9].

Вибір класифікаційної ознаки та послідовне групування оборотних активів є важливою складовою обліково-аналітичного процесу, яка покращує розуміння ролі оборотних активів, їх впливу на фінансовий стан підприємства та забезпечує єдність підходу щодо застосування всіх елементів методу бухгалтерського обліку.

1.3. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління оборотними активами підприємства

Одним з елементів механізму управління оборотними активами є фінансове планування, яке являє собою сукупність логічних та фундаментальних узагальнень досвіду фінансової практики підприємств, які ґрунтуються на

глибокому розумінні закономірностей цього процесу та його значення в управлінні фінансовими ресурсами підприємства, розкриває суть, цілі, основні завдання та послідовність етапів здійснення [27].

Разом з цим, при управлінні оборотними активами важливе значення має врахування принципових підходів до їх формування, тобто ідеології фінансового управління з позицій співвідношення ризику фінансової діяльності і рівня прибутковості. Обраний тип політики формування оборотних активів визначає обсяг оборотних активів стосовно загального обсягу операційної діяльності суб'єкта господарювання.

Розрізняють чотири стратегії управління оборотними активами:

- ідеальну;
- консервативну;
- агресивну;
- компромісну (помірну).

Ідеальна модель побудована виходячи з понять «поточні активи» та «поточні зобов'язання». Термін «ідеальний» означає не в прямому значенні ідеал, а рівність поточних активів з короткостроковими зобов'язаннями. Сутність цієї стратегії полягає в тому, що довгострокові пасиви встановлюються на рівні необоротних активів, тобто ця модель має такий вигляд:

ДП = НА, де

ДП – довгострокові пасиви

НА - необоротні активи

Довгострокові пасиви включають:

- власні кошти (статутний капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток);
- запозичені (довгострокові кредити банку, інші довгострокові позички).

Необоротні активи включають:

- нематеріальні активи;

- незавершене будівництво;
- основні засоби;
- довгострокові фінансові інвестиції;
- довгострокова дебіторська заборгованість (заборгованість за майно);
- відстрочені податкові активи;
- інші необоротні активи.

В реальному житті ця модель практично не зустрічається через те, що вона найбільш ризикована, оскільки при несприятливих умовах (наприклад, коли треба розрахуватися зі всіма кредиторами одночасно) підприємство може опинитися перед необхідністю продажу частини основних засобів для покриття поточної кредиторської заборгованості. Сутність цієї стратегії полягає в тому, що довгострокові пасиви встановлюються на рівні необоротних активів.

Агресивна модель фінансування поточних активів полягає в тому, що довгострокові пасиви є джерелом покриття необоротних активів та постійної частини поточних активів, тобто їх мінімуму, який необхідний для здійснення господарської діяльності. В цьому разі варійована частина поточних активів в повному обсязі покривається короткостроковою кредиторською заборгованістю.

З позиції ліквідності ця стратегія також є ризикованою, оскільки в практичній діяльності обмежуватися лише мінімумом на поточних активів не можливо. Агресивна модель фінансування поточних активів має такий вигляд:

ДП + ПА + ПЧ, де

ДП – довгострокові пасиви;

ПА – необоротні активи;

ПЧ – постійна частина оборотних активів (норматив оборотних коштів).

Консервативна модель передбачає, що варійована частина поточних активів також покривається довгостроковими активами. Як правило, консервативна модель застосовується на початкових стадіях існування підприємства за умови достатньої величини капіталу власників підприємства і доступності довгострокових кредитів інвестиційного фінансування.

В цьому разі короткострокової кредиторської заборгованості немає, відсутній ризик втрати ліквідності, тобто модель має штучний вигляд. В господарській діяльності такого не буває, щоб була відсутня кредиторська заборгованість.

Ця модель має такий вигляд:

ДП = ПА + ПЧ + ВЧ, де

ВЧ – варійована частина поточних активів

Компромісна модель фінансування поточних активів найбільш реальна. Сутність її полягає в тому, що необоротні активи, постійна частина поточних активів і приблизно половина варійованої частини поточних активів покривається довгостроковими пасивами. При цьому чистий оборотний капітал визначається у вигляді різниці між довгостроковими та необоротними активами, тобто:

ЧК = ДП – ПА, де

ЧК – чистий оборотний капітал.

Чистий оборотний капітал також можна відобразити таким рівнянням:

ЧК = ПЧ + 0,5ВЧ

При компромісній моделі в окремі періоди господарської діяльності підприємство може мати надмірні поточні активи, що негативно впливає на розмір прибутку. Водночас це дає можливість підтримувати ліквідність балансу підприємства на відповідному рівні.

Компромісна модель фінансування поточних активів має такий вигляд:

ДП= ПА+ПЧ+05+ВЧ, де

ДП-довгострокові пасиви;

ПА-необоротні активи;

ПЧ-постійна частина активів;

ВЧ- варійована частина поточних активів.

Поєднання стратегій управління оборотними активами та джерел їх фінансування формує комплексну політику управління оборотними засобами. Вона може бути консервативною, помірною або агресивною. Консервативна

політика включає комбінацію консервативних стратегій. Помірна поєднує консервативну політику по оборотних активах з агресивною по джерелах фінансування. Агресивна політика комбінує агресивні стратегії. Комплексна консервативна політика знижує ризик та забезпечує меншу віддачу (рентабельність активів), помірна – середній ризик і середню віддачу, агресивна – високий ризик та високу рентабельність використання активів. Стратегія формування оборотних активів повинна обиратися на підприємстві залежно від стратегічних цілей підприємства.

Задля забезпечення ефективного формування оборотних активів важливим є вибір методу оцінки активів, який підприємство здійснює самостійно, враховуючи особливості облікової політики.

Методи оцінки оборотних активів використовуються для визначення ефективності використання активів компанії. Найпоширеніші методи оцінки активів включають:

1. *Показник оборотності активів.*

Оборотність активів (англомовний аналог - Total Asset Turnover) - показник ділової активності, який демонструє ефективність використання активів компанії. Коефіцієнт є співвідношенням між виручкою і середньорічною сумою активів. Значення показника говорить про те, скільки товарів і послуг продано за досліджуваний період на кожну гривню використаних активів.

Нормативне значення показника залежить від сфери, в якій діє компанія. Для того, щоб сформулювати висновки про достатню або недостатню оборотність активів, необхідно зробити наступне.

По-перше, варто розглянути показник в динаміці. Позитивною тенденцією є збільшення значення коефіцієнта протягом періоду дослідження.

По-друге, доцільно порівняти значення показника зі значеннями прямих конкурентів. Більш високе значення буде говорити про те, що компанія ефективніше використовує свої обмежені ресурси.

Якщо показник недостатньо високий, то необхідно працювати в напрямку оптимізації суми активів. Для цього можна продати частину незавантажених

необоротних активів (якщо збільшення завантаженості не планується), знизити суму запасів (якщо їх обсяг надмірний), вжити заходів щодо повернення дебіторської заборгованості і т.д. Заходи по збільшенню виручки компанії також позитивно впливають на оборотність активів.

Формула розрахунку коефіцієнта оборотності активів:

Оборотність активів (за рік) = Виручка (Чистий дохід) / Середньорічний обсяг активів.

Тут варто відзначити таке. Для того, щоб отримати максимально точне значення показника, необхідно мати доступ до внутрішніх даних компанії. Справа в тому, що середньорічна сума активів розраховується як сума активів на кінець робочого дня розділена на кількість робочих днів. Якщо ці дані відсутні, то можна взяти дані про вартість активів на кінець місяця і розділити на дванадцять. Якщо в аналітика є тільки річні дані фінансової звітності, то для визначення середньорічного обсягу активів розраховується сума активів на початок року і на кінець року, і цей показник ділиться на два.

Формула розрахунку середньорічної суми активів:

Середньорічний обсяг активів (найбільш точний спосіб) = Сума обсягів активів на кінець кожного робочого дня / Кількість робочих днів.

Середньорічний обсяг активів (при наявності тільки щомісячних даних) = Сума обсягів активів на кінець кожного місяця / 12.

Середньорічний обсяг активів (при наявності тільки річних даних) = (Обсяг активів на початок року + обсяг активів на кінець року) / 2 [25].

2. Коефіцієнт оборотності запасів

Оборотність запасів (англомовний аналог - Inventory Turnover) – показник ділової активності, який вказує на ефективність управління запасами в компанії. Значення показника свідчить про кількість оборотів, що здійснили запаси за рік. Він розраховується як співвідношення собівартості продукції і середньорічної суми запасів. Ефективна політика управління запасами означає, що поточний рівень виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції та іншого забезпечує безперебійність процесу виробництва і збуту товарів і послуг,

але при цьому мінімальний обсяг фінансових ресурсів відволікається на фінансування запасів. Якщо операційний процес безперебійний, але обсяг запасів є значним, то витрати компанії будуть зростати. Необхідно оплачувати оренду приміщення, в якому зберігаються запаси, здійснювати процентні платежі за коштами, які залучені для закупівлі зайвого обсягу запасів і т.д.

Формула розрахунку оборотності запасів:

Коефіцієнт оборотності запасів = Собівартість продукції / Середньорічна вартість запасів.

Середньорічну вартість запасів можна розрахувати кількома шляхами, в залежності від інформації, яка є в аналітика.

Середньорічний обсяг запасів (оптимальний спосіб) = Сума розміру запасів на кінець кожного робочого дня / Кількість робочих днів.

Середньорічний обсяг запасів (при наявності тільки щомісячних даних) = Сума розміру запасів на кінець кожного місяця / 12.

Середньорічний обсяг запасів (при наявності тільки річних даних) = (Розмір запасів на початок року + розмір запасів на кінець року) / 2 [25].

3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості

Показник оборотності дебіторської заборгованості (англомовний аналог - Accounts Receivable Turnover) – показник ділової активності, який вказує на ефективність управління заборгованістю клієнтів і інших дебіторів. Значення коефіцієнта демонструє кількість оборотів дебіторської заборгованості, тобто скільки разів дебітори погасили свої зобов'язання перед компанією. Показник розраховується як співвідношення виручки (чистого доходу) до середньої за період суми дебіторської заборгованості.

Складно сформулювати однозначний висновок про вплив дебіторської заборгованості на фінансовий стан компанії. З одного боку, дебітори відволікають фінансові ресурси компанії. Це може привести до збільшення фінансових витрат у зв'язку з необхідністю додаткового залучення кредитних коштів. Однак з іншого боку, збільшення товарного кредитування клієнтів дозволяє підвищити рівень збуту, адже в багатьох сферах можливість отримати товар і оплатити його пізніше

є важливою. Якщо витрати на залучення додаткових позикових коштів на надання товарних кредитів перевищують прибуток від збільшення продажів, то в цьому випадку зниження оборотності дебіторської заборгованості буде мати позитивний ефект на роботу компанії. В інших випадках збільшення оборотності дебіторської заборгованості буде мати позитивний ефект на роботу компанії.

Формула розрахунку показника оборотності дебіторської заборгованості:

Показник оборотності дебіторської заборгованості = Виручка / Середньорічна сума дебіторської заборгованості.

Середньорічна сума дебіторської заборгованості може бути розрахована наступним чином:

Середньорічний обсяг дебіторської заборгованості (оптимальний спосіб) = Сума значень дебіторської заборгованості на кінець кожного робочого дня / Кількість робочих днів.

Середньорічний обсяг дебіторської заборгованості (при наявності тільки щомісячних даних) = Сума значень дебіторської заборгованості на кінець кожного місяця / 12.

Середньорічний обсяг дебіторської заборгованості (при наявності тільки річних даних) = (Дебіторська заборгованість на початок року + Дебіторська заборгованість на кінець року) / 2 [25].

Оцінка оборотних активів є необхідною для відображення в облікових регістрах адекватної й надійної інформації, вірного її інтерпретування та формування достовірної звітності, без чого неможливе ефективне управління майном підприємства.

Насьогодні на ВП «Хмельницькій АЕС» розроблено та впроваджено в промислову експлуатацію власними силами служби інформаційних технологій: ІАКЗ «Управління запасами на складах ВП «Хмельницька АЕС» в коморах підрозділів ІАКЗ (інформаційний автоматизований комплекс задач).

Облік товаро-товароматеріальних цінностей дозволяє вести прихід та видачу матеріалів по складам та коморам, починаючи з направлення заявки на постачання товаро-матеріальних цінностей від Управління виробничо-технічної

комплектації (УВТК) до відокремленого підрозділу Складське господарство (ВП СГ ХВ), отримання відповідних товаро-матеріальних цінностей ВП СГ ХВ, отримання підрозділами ТМЦ зі складів ВП СГ ХВ.

Програмне Забеспечення формує:

- прибутковий ордер;
- накладну – вимогу на відпуск/внутрішнє переміщення матеріалів;
- акт на списання виробничих запасів;
- акт на списання МШП.

Облік НОА (облік необоротних активів ВП ХАЕС).

Дозволяє формувати акти ОЗ1 та ОЗ2, внутрішні переміщення та вести їх облік, прив’язку до приміщень, де вони встановлені.

В перспективі буде відображена інформація щодо нарахуваннння амортизації відповідно до законодавства, про вмісткість дорогоцінних металів і інші функції, що наразі закриваються БД MS ACCESS.

Виконано роботи щодо модернізації:

- суттєво модернізовано функціональні можливості Автоматизованої системи контролю виконавчої дисципліни (АСКВД), як в цілому, так і в частині;
- підсистеми «Електронного погодження документів на ВП ХАЕС»;
- ІАЗ «Облік засобів індивідуального захисту»;
- ІПС «Облік технічного забезпечення СІТ», «Облік ЕОМ»;
- ІКЗ «Електронний наряд» в складі ІАЗ «Списки осіб, відповідальних за безпечне;
- виконання робіт та допуск підрядних організацій до виконання робіт на території ВП ХАЕС;
- ІАКЗ «Електронний журнал невідповідностей ВП ХАЕС» (ІАКЗ ORDER+МЗП+ORDER_BOSS);
- ІАКЗ «Облік та супровід експлуатації ядерного палива на ВП ХАЕС».

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ.

2.1. Структурно-динамічний аналіз оборотних активів підприємств.

Насьогодні *відокремлений підрозділ «Хмельницька АЕС»* є одним з 15 структурних підрозділів Державного підприємства «Національна атомна енергетична компанія «Енергоатом». ДП «НАЕК «Енергоатом» було засновано 17 жовтня 1996 року через об'єднання чотирьох атомних електричних станцій, а саме:

- Запорізька АЕС;
- Рівненська АЕС;
- Південноукраїнська АЕС;
- Хмельницька АЕС.

Під час перетворення (об'єднання) зі складу цих атомних електростанцій було виділено декілька сервісних підрозділів, а саме:

- ремонтна служба виділена в окремий підрозділ «Атомремонтсервіс»;
- багаточисельні складські приміщення, в яких зберігалися складські запаси, було виділено у відокремлений підрозділ «Складське господарство»;
- конструкторсько-технологічні відділи з великим досвідом розробки проекто-кошторисної та конструкторської документацій виділено у відокремлений підрозділ «Науково-технічний центр»;
- заводський комплекс із великою базою станкового обладнання, верстатів тощо виділено у відокремлений підрозділ «Атоменергомаш»;
- для запобігання і ліквідації аварійних і стихійних явищ створено відокремлений підрозділ «Аварійно-технічний центр». Оскільки виробництво атомної електроенергії є потенційно дуже небезпечним, цей підрозділ оснащено високомобільною спеціальною технікою (крани, пожежні машини, гелікоптери, рятувальні машини тощо).
- решта 6 відокремлених підрозділів є допоміжними.

Загальна чисельність персоналу ДП «НАЕК «Енергоатом» становить близько 40 тисяч чоловік.

Середньооблікова чисельність персоналу ВП «Хмельницька АЕС» – 5 200 чоловік.

Хмельницька АЕС створена 1 червня 1977 року як дирекція будуючої Хмельницької АЕС. Проєктом будівництва, розробником якого є Київський інститут «Енергопроект», було передбачено зведення чотирьох блоків потужністю 1 000 МВт кожен. Сьогодні в складі «Хмельницької АЕС» працюють два енергоблоки:

Блок №1. Його будівництво було розпочато в 1981 році, а 22 грудня 1987 року він був введений в промислову експлуатацію. Станом на листопад 2023 року енергоблок є в експлуатації неповні 36 років. Проєктний строком експлуатації блоку такого типу становить 30 років. У 2019-2020 роках було вжито низку заходів і впроваджено в дію «Комплексну зведену програму підвищення безпеки», за результатами якої було продовжено строк експлуатації блоку на 10 років, тобто до кінця 2028 року.

Блок №2. Його будівництво було розпочато в 1983 році, а введення в експлуатацію було заплановано на кінець 1991 року. У 1990 році Верховна рада України оголосила мараторій на будівництво нових блоків АЕС і будівництво блока №2 Хмельницької АЕС було призупинено. З 1993 року будівництво блоку було відновлено і 8 серпня 2004 року добудований блок було підключено до об’єднаної енергосистеми України. Проєктний строк експлуатації блоку такого типу становить 30 років, тобто до 2034 року.

Блок №3 і *Блок №4* знаходяться в стані незавершеного будівництва з різним ступенем готовності. Блок №3 має ступінь готовності близько 70%, а Блок №4 – 27%. Проєкт добудови енергоблоків №3 і №4 знаходиться на розгляді та погодженні в профільних комітетах Верховної Ради.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Приладсистеми» засновано 1 грудня 2009 року.

Керівником і представником ТОВ «Приладсистеми» є Бродніцький Михайло Анатолійович.

На підприємстві ТОВ «Приладсистеми» працює 38 чоловік, які представляють собою виключно висококваліфікований інженерно-технічний персонал, що працює на об’єктах атомної енергетики та інших галузях народного господарства, здійснюючи монтажні, електромонтажні роботи, пусконалагоджувальні роботи на об’єктах нового будівництва, реконструкції і модернізації існуючих об’єктів, зокрема атомні електростанції України, а саме ВП «Хмельницька АЕС» та ВП «Південноукраїнська АЕС».

Основними джерелами доходу ТОВ «Приладсистеми» є надання послуг та виконання робіт за вищезазначеними напрямами, постачання товарно-матеріальних цінностей на атомні електростанції України.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Атоммонтажсервіс» створено 1 жовтня 1999 року. Підприємство очолює директор Вознюк Сергій Миколайович. Чисельність персоналу компанії становить близько 150 чоловік. Це висококваліфікований інженерно-технічний персонал, що працює на об’єктах атомної енергетики та інших галузях народного господарства.

Основними напрямами діяльності ТОВ «Атоммонтажсервіс» є:

- проектні роботи: проектування внутрішніх інженерних мереж, систем і споруд:електропостачання, електроустаткування та електроосвітлення; автоматизація і КВП; проектування зовнішніх інженерних мереж, систем і споруд електропостачання і електрообладнання; ліній електропередач та трансформаторних підстанцій напругою до 35 кВ і понад; електроосвітлення;
- зведення несучих і огороджуючих конструкцій будинків і споруд, будівництво та монтаж інженерних і транспортних мереж, монтаж конструкцій зовнішніх інженерних мереж і систем;
- монтаж внутрішніх інженерних мереж, систем, приладів і засобів виміру;
- пусконалагоджувальні роботи;

- інші спеціалізовані будівельні роботи.

Загальна класифікація та структура оборотних активів підприємств ВП «Хмельницька АЕС», ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «Приладсистеми» відповідає Національному положенню (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Загальна характеристика оборотних активів підприємства відображається в розділі 2 активу балансу форма 1 фінансової звітності підприємства.

Динамічний аналіз необоротних і оборотних активів вищезгаданих підприємств за період 2020-2022 рр. в абсолютних значеннях наведено нижче у відповідній таблиці.

Таблиця 2.1

Динаміка активів підприємств за 2020-2022рр.

Активи	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Темп росту, %	
				2021/2020	2022/2021
ВП «Хмельницька ХАЕС»					
Необоротні активи, тис. грн.	24 747 679	25 906 830	25 527 433	104,68	98,54
Оборотні активи, тис. грн.	3 747 122	3 283 293	3 815 789	87,62	116,22
Всього активи, тис. грн.	28 494 801	29 190 123	29 343 222	102,44	100,52
ТОВ «Атоммонтажсервіс»					
Необоротні активи, тис. грн.	4 096	6 206	10 936	151,51	176,22
Оборотні активи, тис. грн.	181 055	152 366	412 261	84,15	270,57
Всього активи, тис. грн.	185 151	158 572	423 197	85,64	266,88
ТОВ «Приладсистеми»					
Необоротні активи, тис. грн.	661,8	529,5	527,2	80	99,57
Оборотні активи, тис. грн.	36 704,3	70 057,6	51 201,4	190,87	73,08
Всього активи, тис. грн.	37 366,1	70 587,1	51 728,6	188,91	73,28

Задля кращого розуміння частки оборотних і необоротних активів у структурі підприємств ВП «Хмельницька АЕС», ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «Приладсистеми» розглянемо їх відсоткове співвідношення в такій таблиці:

Таблиця 2.2

Структура активів підприємств за 2020-2022рр., %

Активи	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абсолютне відхилення структури	
				2021/2020	2022/2021
ВП «Хмельницька ХАЕС»					
Необоротні активи	86,85	88,75	87	102,19	98,03
Оборотні активи	13,15	12,25	13	93,16	106,12
Всього активи	100	100	100	-	-
ТОВ «Атоммонтажсервіс»					
Необоротні активи, тис. грн.	2,21	3,91	2,58	176,92	65,98
Оборотні активи, тис. грн.	97,79	96,09	97,42	98,26	101,38
Всього активи, тис. грн.	100	100	100	-	-
ТОВ «Приладсистеми»					
Необоротні активи, тис. грн.	1,77	0,75	1,02	42,37	136
Оборотні активи, тис. грн.	98,23	99,25	98,98	101,04	99,73
Всього активи, тис. грн.	100	100	100	-	-

Аналізуючи дані таблиці 2.2, можемо відстежити, що підприємство ВП «Хмельницька АЕС» має більшу частку необоротних активів, ніж оборотних у своїй структурі, на відміну від підприємств ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «Приладсистеми», які навпаки мають більшу частку оборотних активів. Ця відмінність не залежить від форми власності, а залежить безпосередньо від цілей, виду і змісту виробничої діяльності.

Розглянемо стан запасів в структурі оборотних активів підприємств ВП «Хмельницька АЕС», ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «Приладсистеми» у нижченаведеній таблиці.

Таблиця 2.3

Запаси в структурі оборотних активів підприємств за 2020-2022рр.

Активи	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Темп росту, %	
				2021/2020	2022/2021

ВП «Хмельницька ХАЕС»					
Запаси, тис. грн.	3 614 285	3 074 242	3 694 624	85,06	120,18
Оборотні активи, тис. грн.	3 747 122	3 283 293	3 815 789	87,62	116,22
ТОВ «Атоммонтажсервіс»					
Запаси, тис. грн.	26 827	59 235	39 576	220,8	66,81
Оборотні активи, тис. грн.	181 055	152 366	412 261	84,15	270,57
ТОВ «Приладсистеми»					
Запаси, тис. грн.	71,3	79,8	63,4	111,92	79,45
Оборотні активи, тис. грн.	36 704,3	70 057,6	51 201,4	190,87	73,08

Аналізуючи дані таблиці 2.3 ВП «Хмельницька АЕС» у період за 2020-2022 рр. можна зробити висновок, що вартість запасів на кінець 2021 року становить 3 074 242 грн, тобто вона зменшилась на 540 043 грн в порівнянні з 2020 роком, а вартість запасів на кінець 2022 року навпаки зросла і становить 3 694 624 грн, що на 620 382 грн більше ніж на кінець 2021 року. Це свідчить про те, що у підприємства було достатньо коштів на придбання товаро-матеріальних цінностей для власного виробництва,на здійснення майбутніх поточних ремонтів блоків №1 та №2, супроводження есплуатаційних режимів, проведення реконструкції та модернізації обох блоків на підставі прийнятої на рівні держави Комплексної зведеної програми підвищення безпеки атомних блоків України (КСПБ).

По ТОВ «Атоммонтажсервіс» прослідковується збільшення запасів у 2021 році в порівнянні з 2020 роком з 26 827 тис. грн до 59 235 тис. грн на 32 408 тис. грн, що говорить про використання обігових коштів підприємства для придбання ТМЦ на майбутній період. В 2022 році прослідковується зменшення запасів з 59 235 тис. грн до 39 576 тис. грн на 19 659 тис. грн, що говорить про вибуття запасів з обороту.

По ТОВ «Приладсистеми» прослідковується збільшення запасів у 2021 році в порівнянні з 2020 роком з 71,3 тис. грн до 79,8 тис. грн на 8,5 тис. грн, що говорить про використання обігових коштів підприємства для придбання ТМЦ

на майбутній період. В 2022 році прослідковується зменшення запасів з 79,8 тис. грн до 63,4 тис. грн на 16,4 тис. грн, що говорить про вибуття запасів з обороту.

Розглянемо стан дебіторської заборгованості підприємств ВП «Хмельницька АЕС», ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «Приладсистеми» у нижченаведеній таблиці.

Таблиця 2.4

Стан дебіторської заборгованості підприємств за 2020-2022рр.

Активи	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Темп росту, %	
				2021/2020	2022/2021
ВП «Хмельницька ХАЕС»					
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, тис. грн.	10 630	14 811	17 038	139,33	115,04
Дебіторська заборгованість за розрахунками, тис. грн.	29 346	1 945	1 420	6,63	73,00
Інша поточна дебіторська заборгованість, тис. грн.	14 049	15 714	13 605	111,85	86,58
ТОВ «Атоммонтажсервіс»					
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, тис. грн.	131 239	84 541	361 758	64,42	427,91
Дебіторська заборгованість за розрахунками, тис. грн.	-	-	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість, тис. грн.	-	-	-	-	-
ТОВ «Приладсистеми»					
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, тис. грн.	22 865,1	56 197,4	26 421,6	245,78	47,02
Дебіторська заборгованість за розрахунками, тис. грн.	0,1	0,1	12,3	0	123
Інша поточна дебіторська заборгованість, тис. грн.	23	153,3	9,3	666,52	6,07

На підприємстві ВП «Хмельницька АЕС» у 2021 році зменшилася величина дебіторської заборгованності на 4 181 грн, з 10 630 грн до 14 811 грн, а от у 2022 році зросла величина дебіторської заборгованності на 2 227 грн, з 14 811 грн до 17 038 грн, що дає право стверджувати про відпуск безоплатний

або з відтермінуванням платежу за товари, роботи та послуги. Переважна питома вага в структурі дебіторської заборгованності складає дебіторська заборгованість за відпущені комунальні послуги: теплопостачання, водопостачання та водовідведення , як для цілей власного споживання так і для мешканців міста Нетішин та старої частини міста. Потрібно зауважити що ця категорія дебіторської заборгованності викликає багото сумнівів щодо її вчасного погаження. ВП «Хмельницька АЕС» докладає багато зусиль щодо проведення постійного моніторингу та динаміки зростання протермінованої заборгованності. Постійно проводиться претензійно-позовна робота.

Решта показників дебіторської заборгованності знаходиться не в зоні ризику і не викликає сумніву в її погашенні.

У ТОВ «Атоммонтажсервіс» на кінець 2021 року в порівнянні з 2020 роком дебіторська заборгованість зменшилась на 46 698 тис. грн (з 131 239 тис. грн до 84 541 тис. грн), що свідчить про суттєве покращення фінансового стану підприємства, яке визначається в проведені оплат за надані послуги, виконані роботи, поставлені ТМЦ. Однак, на кінець 2022 року дебіторська заборгованість зросла на 277 217 грн, а саме з 84 541 грн до 361 758 грн, що свідчить про значні суми заборгованості за товари, роботи та послуги надані без належної оплати або з відтермінуванням платежу. За цією категорією дебіторської заборгованності варто здійснювати постійний моніторинг, щоби вона не перейшла в катерогію безнадійної.

У ТОВ «Приладсистеми» на кінець 2021 року в порівнянні з 2020 роком дебіторська заборгованість збільшилась на 33 332,3 тис. грн (з 22 865,1 тис. грн до 56 197,4 тис. грн), що свідчить про значні суми заборгованості за товари, роботи та послуги надані без належної оплати або з відтермінуванням платежу.

На кінець 2022 року показник дебіторської заборгованності покращився через закриття заборгованності перед ТОВ «Приладсистеми» з 56 197,4 тис. грн до 26 421,6 тис. грн, що на 29 775,8 тис. грн менше ніж на кінець 2021 року. Тобто фактично за аналізований період були виконані контрагентами договірні

зобов’язання в частині постачання товаро-матеріальних цінностей,виконання робіт та надання послуг.

Запаси. До запасів на підприємствах ВП «Хмельницька АЕС», ТОВ «Атоммонтажсервіс», ТОВ «Приладсистеми» відносять виробничі запаси, готову продукцію, незавершене виробництво і товари. На підприємстві ВП «Хмельницька АЕС» запаси на 2022 рік становлять 3 694 624 тис. грн, на ТОВ «Атоммонтажсервіс» - 39 576 тис. грн, на ТОВ «Приладсистеми» - 63,4 тис. грн.

Дебіторська заборгованість (за балансовою вартістю згідно з макетом 200) по ВП «Хмельницька АЕС» станом на 31.12.2022 становила 82 205 тис. грн, зокрема:

- довгострокова дебіторська заборгованість – 50 093 тис. грн (або 60,9% від загальної заборгованості);
- аванси на капітальні інвестиції – 49 тис. грн (або 0,1% від загальної заборгованості);
- поточна дебіторська заборгованість – 32 063 тис. грн (або 39,0% від загальної заборгованості), в тому числі:
- за роботи, товари, послуги (за комунальні послуги) – 17 038 тис. грн (або 20,7% від загальної заборгованості);
- за виданими авансами – 1 238 тис. грн (або 1,5% від загальної заборгованості);
- інша заборгованість – 13 787 тис. грн (або 16,8% від загальної заборгованості), в тому числі:
- розрахунки з працівниками за позиками (на житло) – 10 750 тис. грн;
- розрахунки з соціального страхування (лікарняні) – 1 744 тис. грн;
- інша (з бюджетом, за виконані роботи, надані послуги, інша) – 1 293 тис. грн.

Упродовж 2022 року дебіторська заборгованість зменшилась на 1 700 тис. грн.

Дебіторська заборгованість за Програмою управління витратами (за первісною вартістю, без урахування нарахованого резерву очікуваних кредитних збитків та без довгострокової заборгованості за позиками) станом на 31.12.2022 становила 53 431 тис. грн, зокрема 34 473 тис. грн за комунальні послуги. Протягом 2022 року дебіторська заборгованість за Програмою управління витратами зменшилась на 119 тис. грн, а заборгованість за комунальні послуги – збільшилась на 2 415 тис. грн (через підвищення в 2022 році тарифів на комунальні послуги). Окремо необхідно відмітити що прийнята Національною комісією з регулювання ринку електричної енергії та комунальних послуг (НКРЕКП) Програма управління витратами ВП «Хмельницька АЕС» є дієвим інструментом покращення фінансово-економічних показників роботи. До складу показників цієї програми входять, зокрема:

- зниження складських запасів;
- зниження дебіторської заборгованності;
- зниження невиробничих затрат і інші.

Виконання цих показників є підставою для виплати поточного преміювання персоналу Управління виробничої комплектації, Планово-економічного управління і інших виробничих підрозділів та цехів основного виробництва. Даючи оцінку роботи ВП «Хмельницька АЕС» за всіма розділами Програми управління витратами, а це два розділи: виробничі показники і економічні за останні три роки досягнуто економічний ефект від її впровадження у розмірах від 279 млн. грн до 300 млн. грн економії.

Векселі. Відповідно до законодавства України векселі бувають:

- прості;
- переказні.

Законом України від 18 червня 1991 року «Про цінні папери і фондову біржу»[26] встановлено вичерпний перелік цінних паперів, які можуть випускатися і обертатися в Україні, а саме:

- акції;

- облігації внутрішнього державної і місцевої позик;
- облігації підприємств;
- казначейські зобов'язання;
- депозитні сертифікати;
- векселі;
- приватизаційні папери.

Згідно з цим Законом (ст. 21), векселем є цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити після настання строку визначену суму грошей власнику векселя (векселедержателю).

В звітному періоді 2022 року у підприємств ДП «НАЕК «Енергоатом» ВП ХАЕС, ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «Приладсистеми» в якості оборотних активів векселі не застосовувались. Застосування вексельного обороту в останні роки в Україні не практикується. Найбільший оборот векселів застосовувався в період практично відсутності грошового обігу та запровадженням залікових та бартених(міна) операцій в 90 роках.

Поточні фінансові інвестиції застосовувались у таких напрямах: будівництво, виготовлення, реконструкцію, технічне переоснащення, придбання необоротних активів (включаючи необоротні матеріальні активи, призначені для заміни діючих, а також устаткування, яке в подальшому потребує монтування).

На початок 2022 року вартість незавершених капітальних інвестицій по ВП «Хмельницька АЕС» в рядку балансу 1005 становила 466 102 тис. грн.

У 2022 році освоєно капітальних інвестицій на суму 737 181 тис. грн, з них:

У нове будівництво (загально станційні об’єкти) 6 435 тис. грн, зокрема:

- будівництво додаткового майданчика зупинки легкових автомобілів в районі адміністратино-побутового корпусу(АПК) ВП ХАЕС;
- «будівництво колектору побутових стоків від каналізаційно-насосної станції (КНС)-1 до очисних споруд»;
- будівництво майданчика зупинки автобусів біля адміністратино-побутового корпусу(АПК) транспортного цеху (ТрЦ) ВП ХАЕС;

- будівництво автомобільної зупинки біля відкритого розподільчого пристрою (ВРП)-750/330кВ;
- сховище захисту на 1200 чоловік на території проммайданчика ВП ХАЕС по вул. Енергетиків, 20;
- тепловозне депо;
- впровадження сейсмічного моніторингу промислового майданчика ВП ХАЕС.

Капітальні інвестиції здійснювались:

1) на реконструкцію, технічне переоснащення – 736 181 тис. грн.
2) на придбання:

- основних засобів - 74 037 тис. грн.;
- нематеріальних активів - 5 089 тис. грн.

Від ХВ ВП СГ надійшло обладнання та інші товаро-матеріальні цінності (ТМЦ) на суму 421 064 тис. грн., передано у ХВ ВП СГ 1 200 тис. грн.

Передано у ВП « Атомпроектінжинірінг» (АПІ) капітальні інвестиції у сумі 70 тис. грн.

Отримано від ВП «Управління справами» обладнання на суму 718 тис. грн.

Отримано від ВП «Аварійно-технічного центру» (АТЦ) обладнання на суму 1 485 тис. грн.

За звітний період вибули капітальні інвестиції у сумі 1 084 928 тис. грн, а саме введені в експлуатацію необоротні активи – 1 078 949 тис. грн, зокрема:

- нове будівництво – 71 996 тис. грн;
- основні засоби, які не потребують монтування, та інші НМА – 74 081 тис. грн;
- об’єкти після реконструкції, технічного переоснащення основних засобів – 927 783 тис. грн;
- нематеріальні активи – 5 089 тис. грн.

Переведене обладнання до складу запасів (інструменти та запасні частини, придбані у комплекті з обладнанням для реконструкції та модернізації об’єктів основних засобів та які не будуть віднесені до їх вартості) – 5 793 тис. грн.

Списано на витрати будівельні роботи - 186 тис. грн.

Залишок незавершеного будівництва по рядку 1005 балансу на кінець звітного періоду зменшився на 291 720 тис. грн. і станом на 31.12.2022 становить 174 382 тис. грн, зокрема:

Капітальне будівництво – 161 665 тис. грн, у т.ч. обсяги капітальних інвестицій (виконання) всього – 129 914 тис. грн, з них:

- об’єкти промислового призначення – 44 177 тис. грн;
- об’єкти непромислового призначення – 15 047 тис. грн;
- реконструкція та технічне переоснащення – 82 610 тис. грн.

Обладнання, що підлягає монтуванню, яке знаходяться у передмонтажній зоні (для виконання робіт з реконструкції, технічного переоснащення) – 1 751 тис. грн.

Придбання:

- інших необоротних матеріальних активів – 5 464 тис. грн;
- нематеріальних активів – 7 253 тис. грн.

Зменшення залишку незавершеного будівництва обумовлено проведенням реконструкції, технічного переоснащення енергоблоків № 1, № 2 та загальностанційних об’єктів, а також введенням нових збудованих об’єктів в експлуатацію.

Поточні фінансові інвестиції на підприємствах ТОВ «Атомонтажсервіс» і ТОВ «Приладсистеми» відсутні.

Гроші та їх еквіваленти. Відповідно до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні [24] у ДП «НАЕК «Енергоатом» відкриті поточні розрахункові рахунки в національній валюті в АТ «Укрексімбанк». Для здійснення заробітної плати та інших соціальних виплат

за зарплатними проектами відкриті такі рахунки в АТ «Укрексімбанк», АТ «Ощадбанк» та АТ «Приватбанк».

ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «Приладсистеми» – відкриті рахунки в АТ «Укрексімбанк» для здійснення розрахунково касових операцій та виплати персоналу через карткові платіжні системи.

Для здійснення валютних операцій підприєства ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «Приладсистеми» мають відкриті валютні рахунки у АТ «Укрексімбанк» і за потреби здійснюють валютні операції. На відміну від вищевказаних підприємств ВП «Хмельницька АЕС» не може здійснювати валютні операції, оскільки являється відокремленим підрозділом і працює за дорученням. Всі валютні операції за неї проводить головний офіс, як юридична особа.

Витрати майбутніх періодів. До витрат майбутніх періодів відносяться витрати на періодичну печать і підписку, всі види забезпечень: резерв витрат на щорічні відпустки, страхові виплати, резерв нарахувань пенсійного забезпення та виплат за трудовим договором і інші витрати, які підприємство понесе в майбутніх періодах.

Такі витрати у ВП ХАЕС не нараховувались, ТОВ «Атоммонтажсервіс» також немає витрат майбутніх періодів, ТОВ «Приладсистеми» - 27,2 тис. грн.

Інші оборотні активи. На підприємстві ВП «Хмельницька АЕС» інші оборотні активи сстановять 88 980 тис. грн, до складу яких входять податкові зобов`язання і податковий кредит за мінусом податкових зобов`язань по виданим авансам. У ТОВ «Атоммонтажсервіс» інших оборотних активів немає і на ТОВ «Приладсистеми» - 16,3 тис. грн.

По ВП «Хмельницька АЕС» щороку цей показник має суттєві значення і обліковується в межах 100 і більше млн. грн по причині значних обсягів закупівель (податковий кредит) та незначних обсягів дохідної части (податкове зобов’язання), оскільки вся дохідна частина в балансі обліковується у юридичної особи ДП «НАЕК «Енергоатом» (продаж електро енергії на всіх сегментах ринку електроенергії).

2.2. Аналіз ефективності використання оборотних активів з урахуванням їх складників на підприємствах.

Задля раціонального і ефективного використання оборотних активів, кожне підприємство обирає для себе оперативно-аналітичний облік. У ВП «Хмельницька АЕС» розроблено та впроваджено в дію «Положення про облік та документальне оформлення руху запасів (ТМЦ) у ВП ХАЕС 0.БХ.2856.ПЛ-22» та «Положення про нормування оборотних засобів ПЛ-Д.0.19.175-13».

Згідно з «Положенням про нормування оборотних засобів ПЛ-Д.0.19.175-13» Економічно обґрунтовані нормативи оборотних засобів (НОЗ) розробляються в цілях забезпечення безперебійного і безпечного процесу виробництва і реалізації продукції при мінімальному розмірі засобів.

Нормативи оборотних засобів визначаються:

- обсягом виробництва;
- номенклатурою і ціною за одиницю матеріальних цінностей, що використовуються у виробництві;
- витратамиа на виробництво продукції,
- транспортними та іншими витратами доставки, зберігання і реалізації товаро-матеріальних цінностей (ТМЦ);
- нормами витрат товаро-матеріальних цінностей (ТМЦ);
- товаро-матеріальних цінностей (ТМЦ)на виробництво продукції (робіт, послуг);
- нормами оборотних засобів за номенклатурою (групами);
- вартістю витрат товаро-матеріальних цінностей (ТМЦ), які виражені у відносних величинах (днях, відсотках тощо).

Норми оборотних засобів за номенклатурою (групами), вартістю товаро-матеріальних цінностей (ТМЦ) і витратам визначаються такими умовами роботи підприємства:

- тривалістю виробничого циклу;

- обсягом виробництва;
- періодичністю запуску матеріалів у виробництво;
- часом, необхідним для підготовки матеріалів перед виробничим циклом;
- відмовами обладнання;
- віддаленістю постачальників від споживачів;
- умовами постачання і збуту, які передбачені договорами;
- швидкістю перевезень і регулярністю роботи транспорту;
- системою і формою розрахунку, швидкістю документообігу.

Нормуванню оборотних засобів повинен передувати аналіз господарської діяльності ВП АЕС.

Нормативи оборотних засобів у ВП ХАЕС розробляються відповідно до статей фінансової звітності:

- виробничі запаси;
- готова продукція (за наявності).

Норми оборотних засобів застосовуються для розрахунку нормативів оборотних засобів» як правило, протягом декілька років- і переглядаються у разі зміни умов виробництва, постачання і збуту продукції, відповідно до річного кошторису витрат на виробництво.

Нормативи оборотних засобів встановлюються у грошовому виразі і обчислюються виходячи із вартості сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива і інших витрат на виробництво, пов'язаних з випуском продукції у розрізі укрупнених груп ТМЦ, відповідно до річної потреби у витратах ТМЦ на виробництво.

На товаро-матеріальні цінності (ТМЦ), які використовуються у виробничому процесі як нові технології або як дослідні зразки, при впровадженні їх у виробництво норматив оборотних засобів встановлюється на всю партію таких товаро-матеріальних цінностей та на весь період їх використання.

Річна потреба у витратах товаро-матеріальних цінностей для розрахунку

нормативу оборотних засобів встановлюється у межах затвердженого кошторису витрат на виробництво електроенергії та теплоенергії АЕС ДП «НАЕК «Енергоатом». В затверджених в установленому порядку кошторисах на виробництво інших видів продукції на плановий рік необхідно враховувати витрати на створення незнижувального запасу, який ділиться на:

- незнижувальний запас основних технологічних матеріалів;
- незнижувальний аварійний запас запасних частин та матеріалів (зокрема для обладнання Систем Важливих для Безпеки (СВБ) разом з переліком товаро-матеріальних цінностей для обладнання, яке впливає на розвантаження/зупинки енергоблоків (зокрема обладнання у оперативному керуванні диспетчера НЕК «Укренерго»);
- незнижувальний запас спецодягу, спецвзуття тощо;
- витрати на формування об’єктового матеріального резерву та аварійних комплектів.

Нормування оборотних засобів проводиться у розрізі номенклатури товаро-матеріальних цінностей відповідно до нормативів витрат товаро-матеріальних цінностей на регламентні ремонтні роботи та експлуатацію.

Норматив оборотних засобів застосовується при економічних розрахунках, аналізі наявності обсягів оборотних засобів на складах (коморах) ВП АЕС, відповідних відділень ВП «Складського Господарства», з метою забезпечення оптимального (мінімального) рівня оборотних засобів, необхідних Компанії та її відокремлених підрозділів.

Методичне керівництво і контроль за розробкою нормативів оборотних засобів здійснює:

- ВП «Складське Господарство», який перевіряє розрахунки ВП АЕС, формує зведений розрахунок нормативу оборотних засобів та передає його до дирекції з економічних питань для затвердження у віце-президента;
- у ВП «Атомна Електро Станція»– відповідальний підрозділ, на який покладена така функція згідно з виробничою документацією ВП АЕС (далі –

відповідальний підрозділ ВП АЕС), та який виконує розрахунок нормативу оборотних засобів із дотриманням порядку розрахунку та вимог чинного законодавства України.

- у ВП «Атомна Електро Станція» (ВП АЕС), за запитом, надає до Дирекції ДП «НАЕК «Енергоатом» всю необхідну інформацію для здійснення контролю за правильністю встановлення і застосування нормативів оборотних засобів.

Відокремлені підрозділи, за потреби, можуть розробляти детальне нормування оборотних засобів за окремими групами (видами) ТМЦ, розробляти свої положення з нормування оборотних засобів, які регламентують процедури і особливості нормування оборотних засобів для утворення запасів ТМЦ, відповідно до цього Положення.

Організація і контроль за розробленням норм і нормативів оборотних засобів покладена на відповідальний підрозділ ВП АЕС. Конкретні виконавці визначаються організаційно-розпорядчим документом по ВП АЕС з включенням цих обов’язків у посадові інструкції.

Розробка норм і нормативів оборотних засобів проводиться у такому порядку:

Працівники підрозділів ВП АЕС, відповідальні за розробку нормативу оборотних засобів, виконують його розрахунок за структурою оборотних засобів та надають його на погодження до відповідального підрозділу ВП АЕС з обгрунтуваннями.

Працівник відповідального підрозділу ВП АЕС, на якого посадовими обов'язками (наказом) покладені функції з розробки нормативу оборотних засобів:

- перевіряє розрахунок;
- формує зведений розрахунок нормативу оборотних засобів по ВП АЕС;
- надає на погодження керівництву економічної служби ВП АЕС;
- направляє щорічно протягом 25 робочих днів після отримання ВП АЕС затвердженого кошторису витрат на виробництво електроенергії і теплоенергії

на плановий рік до ВП СГ».

Введення в дію нормативу оборотних засобів по ВП АЕС проводиться у такому порядку:

- ВП СГ протягом 14-ти робочих днів: перевіряє розрахунки ВП АЕС;
- формує зведений розрахунок нормативу оборотних засобів (у тис. грн) у розрізі ВП АЕС;
- передає розрахунок нормативу оборотних засобів ВП АЕС до дирекції з економічних питань для затвердження його у віце-президента ДП «НАЕК «Енергоатом».

Норматив оборотних засобів затверджується у встановленому порядку і діє до затвердження нового нормативу на поточний рік.

Нормування запасів сировини й матеріалів, визначається одноденними витратами і нормою запасів у днях.

Одноденні витрати сировини і матеріалів визначаються за номенклатурою (групами) підрозділів шляхом ділення річних витрат на 360.

Номенклатура сировини і матеріалів визначається відповідно до виробничо- господарської діяльності підрозділів, певної виробничо-технічної документації.

Річні витрати у грошовому виразі визначаються, шляхом множення річних витрат сировини і матеріалів за номенклатурою у натуральному виразі на ціну придбання. Інформацію про ціну придбання молена одержати у підрозділах, які безпосередньо оформлюють договори на поставку ТМЦ, а також згідно з цінами зведеної річної, заявки на. плановий рік.

Витрати в кількісному виразі визначаються відповідно до затверджених в установленому порядку норм витрат і регламентів, використання з розрахунку на рік.

Норма запасу у днях включає:

- підготовчий запас (розраховується за потреби);
- поточний запас;
- гарантійний (страховий запас).

Для скорочення трудомісткості розрахунків, сировину і матеріали допускається об’єднувати в групи зі схожими умовами поставки, потреби і підготовки до виробництва.

Підготовчий запас визначають часом, необхідним для приймання, розвантаження, сортування, складування, лабораторного аналізу, підготовки сировини і матеріалів у виробництво:

- час, необхідний для розвантаження, сортування, складування визначається на основі технічних норм або хронометражу цих робіт за середньою поставкою. Середня поставка на рік для кожного різновиду сировини і матеріалів встановлюється шляхом розподілу річних витрат матеріалу цього різновиду на кількість надходжень за рік;
- час для проведення лабораторних аналізів визначають на основі встановлених норм або дослідних даних;
- час на підготовку сировини і матеріалів у виробництво визначається конкретними умовами роботи і розраховується по такій кількості сировини і матеріалів, яка одночасно знаходиться в процесі підготовки у виробництво або одночасно повинна бути передана у виробництво після підготовки;
- час, який необхідний для приймання, включаючи аналіз при прийманні (ВК-1, ВК-2), здійснюється відповідно до вимог СОУ НАЕК 038:2017 «Управління закупівлями продукції. Організація вхідного контролю продукції для АЕС».

Поточний запас є основною частиною норми оборотних засобів на сировину і матеріали.

Розмір поточного запасу залежить від частоти і рівномірності поставки сировини і матеріалів та встановлюється виходячи з середніх інтервалів між поставками.

Норма оборотних засобів в частині поточного запасу за кожною групою сировини і матеріалів приймається, як правило, у розмірі 50% від середнього інтервалу між надходженнями.

Для цього по кожному складському документу (картці або відомості) за

звітний рік підраховується кількість надходжень даних різновидів сировини і матеріалів. Сума всіх надходжень, прийнята в розрахунку, ділена на кількість карток, де враховувалися надходження, дає середнє число надходжень на одну картку. Картки, по яких в базисному році не записано надходжень, не враховуються. Частинне від ділення кількості днів в році (360) на середнє число надходжень на одну картку складе середній інтервал між поставками за всіма матеріалами даної групи.

При цьому, якщо в один день було два або декілька надходжень одного і того ж виду сировини або матеріалів, вони вважаються однією поставкою.

Дрібні, випадкові, а також надмірно крупні надходження сировини і матеріалів при розрахунку середнього інтервалу не враховуються.

У разі відсутності можливості розрахунку норми запасу в днях (відсутність поставок сировини і матеріалів, або поставки носять разовий характер), як правило, використовується інформація про періодичність, поставок сировини і матеріалів, одержана від підрозділів, які безпосередньо зайняті оформленням договорів на поставку сировини і матеріалів (досвід роботи).

Гарантійний (страховий) запас призначений для забезпечення виробництва продукції у разі затримки надходження матеріальних цінностей від постачальників понад нормативні терміни. Норма оборотних засобів в частині гарантійного (страхового) запасу встановлюється до 30% від норми на поточний запас.

У разі відсутності можливості зберігання гарантійного (страхового) запасу сировини і матеріалів на складах (у коморах) підрозділів, гарантійний (страховий) запас сировини і матеріалів передбачається для підрозділів, які мають право зберігання сировини і матеріалів відповідно до організаційно-розпорядчих документів або виробничо-технічної документації, які визначають можливість зберігання.

Нормування оборотних засобів для утворення запасів ТМЦ**,** які входять до складу об’єктового матеріального резерву, аварійних комплектів та незнижувального запасу.

Об’єктовий матеріальний резерв та аварійний комплекти визначаються на підставі «Положення про порядок створення та використання об’єктового матеріального резерву та аварійного комплекту для запобігання ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру та їх наслідків» ПЛ-Д.0.03.401-18 та вводяться в дію відповідним наказом Дирекції або ВП.

Незнижувальний запас визначається на підставі «Положення про порядок формування та використання незнижувального запасу ВП АЕС ДП «НАЕК «Енергоатом» ПЛ-Д.0.45.613-14 та складається з:

- незнижувального запасу основних технологічних матеріалів;
- незнижувального аварійного запасу запасних частин та матеріалів (в тому числі для обладнання СВБ) разом з переліком ТМЦ для обладнання, яке впливає на розвантаження/зупинки енергоблоків (у т.ч. обладнання у оперативному керуванні диспетчера НЕК «Укренерго»);
- незнижувального запасу спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту.

Норматив оборотних засобів на створення запасу товаро-матеріальних цінностей, які входять до складу об’єктового матеріального резерву, аварійного комплекту та незнижувального запасу розраховується прямим розрахунком, а саме множенням номенклатури, кількості товаро-матеріальних цінностей (крім основних засобів) та ціни за одиницю товаро-матеріальних цінностей. Інформацію про ціну придбання можна одержати у підрозділах, які безпосередньо оформлюють договори на поставку товаро-матеріальних цінностей, а також згідно з цінами зведеної річної заявки на плановий рік.

Підрозділи, яким необхідно мати об’єктовий матеріальний резерв, аварійний комплект та незнижувальний запас зберігають їх у своїх складах (коморах) або у відповідних відділеннях ВП «Складське господарство», за умови виконання всіх норм та правил зберігання відповідно до організаційно-розпорядчої, виробничої або нормативної документації, яка визначає місце їх зберігання.

Нормування оборотних засобів для утворення запасів тари має свої

особливості. До тари відносяться предмети, в яких матеріальні цінності надходять до підрозділу. Якщо тара, в якій поступають сировина і матеріали, оборотна і підлягає поверненню постачальнику (або вона разова та може бути реалізована на сторону), то в норму на тару додатково включається час на її ремонт І сортування, оформлення розрахункових документів - всього біля 2-3 днів.

Метод визначення норми оборотних коштів для утворення запасів тари той же, що і при розрахунку норми оборотних засобів на сировину і матеріали.

Норматив оборотних засобів на запасні частини, які використовуються для ремонту і технічного обслуговування обладнання, визначається виходячи з річної потреби і норми оборотних засобів.

Метод визначення норми оборотних засобів на запасні частини той же, що і при розрахунку норми оборотних засобів на сировину і матеріали.

Норматив оборотних засобів для утворення запасів ядерного палива (Няп) розраховується як сума нормативів запасу свіжого ядерного палива, що знаходиться у вузлі свіжого палива (Нуз) і у активній зоні на всіх енергоблоках (Наз):

Няп = Нуз + Наз, де

Няп – норматив оборотних засобів для утворення запасів ядерного палива;

Нуз – норматив оборотних засобів для запасу свіжого ядерного палива, що знаходиться у вузлі свіжого ядерного палива;

Наз – норматив оборотних засобів для запасу ядерного палива, що знаходиться у активній зоні.

Розрахунок нормативу оборотних засобів для запасу свіжого ядерного палива, що знаходиться у вузлі свіжого палива (Нуз).

Норматив оборотних засобів визначається у розмірі максимальної вартості перевантаження одного енергоблоку. Складається розрахункова схема перевантаження ядерного палива по кожному енергоблоку окремо за номенклатурою, відповідно до діючої методики розрахунку нейтронно-фізичних

характеристик активної зони реактора ВВЕР-1000 на плановий рік.

Для АЕС з різними типами реакторів норматив визначається як сума максимальних вартостей перевантажень ВВЕР-1000 і ВВЕР-440.

Розрахунок нормативу оборотних засобів для запасу ядерного палива, що знаходиться в активній зоні (Наз).

Норматив оборотних засобів визначається у розмірі максимальної вартості місячних залишків ядерного палива в активній зоні на всіх енергоблоках за попередній рік.

Нормування оборотних засобів на готову продукцію проводиться у разі необхідності за наявності готової продукції допоміжних виробництв на складі.

Планова потреба підрозділу (норматив) у власних оборотних засобах (Пп) за кожною номенклатурою ТМЦ визначається множенням вартості одноденного випуску продукції на норму запасу у днях.

Пп = Вден. * Нг.п.

Вартість одноденного випуску валової продукції (Вден.) обчислюють множенням розподілу планової суми витрат на виробництво відповідного року на кількість робочих днів у році.

Норма оборотних засобів на готову продукцію у днях (Нг.п.) визначається такими факторами:

- часом, необхідним на підбір виробу відповідного асортименту за заявками і його упакування;
- часом для накопичення виробів до розмірів партій відвантаження і на вантаження їх у вагони;
- частоти подачі транспортних засобів і розміру транзитної норми;
- часом, який необхідний на оформлення платіжних документів у встановленому порядку;
- часом, необхідним для накопичення залізобетонних виробів до розмірів партій, необхідних для оптимальної організації виробництва монтажних робіт (з метою запобігання втрат робочого часу працівників).

Підставою для коригування Нормативу оборотних засобів ВП АЕС є зміни

тарифу на відпуск електричної енергії та виробництво теплової енергії, затвердження скоригованого кошторису витрат на виробництво електроенергії та теплоенергії АЕС ДП «НАЕК «Енергоатом» в частині змін витрат по статті «сировина та допоміжні матеріали».

Ініціювання щодо коригування Нормативу оборотних засобів проводиться ВП АЕС на підставіі затвердженого скоригованого кошторису витрат на виробництво електроенергії та теплоенергії на плановий рік.

ВП АЕС виконує розрахунок Норматив оборотних засобів за структурою оборотних засобів та надсилає (разом з пояснювальною запискою щодо необхідності проведення коригування) до ВП СГ.

ВП «Складське осподарство» перевіряє розрахунок та надсилає його до дирекції з економічних питань для затвердження в установленому порядку.

Відкоригований Норматив оборотних засобів затверджується ii діє до чергового перегляду.

На підприємствах ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «Приладсистеми» з метою ефективного використання активів здійснюється лише бухгалтерський облік та контроль, а нормативи використання оборотних активів на цих приватних підприємствах відсутні.

Критеріями визначення ефективності роботи підприємств слугує багато показників, зокрема рівень рентабельності підприємства та коефіцієнт оборотності його активів.

Рентабельність – це співвідношення отриманого прибутку до понесених витрат на одиницю продукції у відсотковому значенні. Визначення рівня рентабельності на ВП «Хмельницька АЕС» є неможливим, оскільки підприємство є відокремленим підрозділом ДП «НАЕК «Енергоатом», працює за його дорученням і не має закінченого балансу, тому що не є юридичною особою. Доходна частина фінансується за затвердженими юридичною особою ДП «НАЕК «Енергоатом» кошторисом і бюджетом.

Схожа ситуація і на підприємствах ТОВ «Приладсистеми» і ТОВ «Атомонтажсервіс», оскільки вони тільки надають послуги і виконують роботи,

але не виробляють продукцію, за якою можна визначити рівень рентабельності.

Оборотність активів. Для того, щоб розразувати оборотність активів, необхідно визначити коефіцієнт оборотності, який визначається за формулою:

Оборотність активів (за рік) = Виручка (Чистий дохід) / Середньорічний обсяг активів

По ВП «Хмельницька АЕС» цей коефіцієнт на 2022 рік становить:

89 068/ 29 266 672,5 = 0,003,

де 89 068 – це чистий дохід (дані форми 2 звіту про фінансові результати);

29 266 672,5 тис. грн – це дані форми 1 балансу стр 1900 (Обсяг активів на початок року + обсяг активів на кінець року) / 2).

По ТОВ «Атоммонтажсервіс» цей коефіцієнт на 2022 рік становить:

489 082/ 290 884,5 = 1,68,

де 489 082 – це чистий дохід (дані форми 2 звіту про фінансові результати);

290 884,5 тис. грн – це дані форми 1 балансу стр 1300 (Обсяг активів на початок року + обсяг активів на кінець року) / 2).

По ТОВ«Приладсистеми» цей коефіцієнт на 2022 рік становить:

10 169,4/ 61 157,85 = 0,17,

де 10 169,4 – це чистий дохід (дані форми 2 звіту про фінансові результати);

61 157,85 тис. грн – це дані форми 1 балансу стр 1300 (Обсяг активів на початок року + обсяг активів на кінець року) / 2).

Коефіцієнт свідчить про ефективність або неефективність використання оборотних активів. Чим вище значення коефіцієнту, тим краща оборотність активів, що свідчить про ефективне функціонування підприємства. Оскільки на підприємствах ВП «Хмельницька АЕС», ТОВ «Приладсистеми» значення коефіцієнту менше 1, тожемо дійти висновку, що необхідно працювати в напрямку оптимізації суми активів. Підприємство ТОВ «Атоммонтажсервіс» має коефіцієнт оборотності 1,68, що є позитивним значенням.

2.3. Аналіз моделей управління оборотними активами підприємств.

Кожне підприємство у своїй виробничій діяльності при виборі моделей управління оборотними активами керується цілями та завданнями і вимогами чинного законодавства України. Так, на ДП «НАЕК «Енергоатом» ВП «Хмельницька АЕС» управління оборотними активами здійснюється на підставі Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та типовими відомчими вимогами, зокрема прийнята на рівні Міністерства енергетики України «Програма управління витратами» передбачає здійснення аналізу та контролю за рухами та вартістю товаро-матеріальних цінностей за формою макета 200 (Додаток А) та за зниженням показників дебіторської (Додаток Б) та кредиторської заборгованності (Додаток В). Так, на виконання «Програми управління витратами» за 2022 рік показники такі:

Фактична величина запасів товаро-матеріальних цінностей на складах ВП ХАЕС та ХВ ВП СГ на початок 2022 року становила 1 447,5 млн. грн.

За 2022 рік вартість запасів товаро-матеріальних цінностей на складах ВП ХАЕС та ХВ ВП СГ збільшилась на 278,0 млн. грн і станом на 31.12.2022 становила 1 725,5 млн. грн, що на 34,1 млн. грн менше запланованого показника.

Обсяг виробничих запасів склав 707,6 млн. грн (проти 560,3 млн. грн на початок року), що на 147,3 млн. грн більше ніж на початок року та на 9,2 млн. грн менше запланованого показника.

Збільшення запасів з початком року зумовлено надходженням товаро-матеріальних цінностей для поповнення незнижувального запасу, для проведення поточних ремонтів, експлуатації, а саме:

- кабельна продукція – 33,3 млн грн;
- конференц-система – 1,8 млн грн;
- вогнестійка турбінна олива – 6,3 млн грн;
- морфолін – 1,6 млн грн;
- комп'ютерне обладнання – 0,5 млн грн;

- матеріали фільтрувальні – 3,9 млн грн;
- костюми ІТР, інші СІЗи – 1,7 млн грн;
- спіралі одноплоскостні (АЕМ) – 3,8 млн грн;
- дизельне паливо, бензин на суму 44,5 млн грн;
- мазут паливний М100 на суму 40,8 млн грн;
- блок фільтр вентильних коліс збудника типу БВД-4000-3000УЗ на суму 9,8 млн грн.

Запаси у незавершеному будівництві становили 1 017,9 млн. грн (проти 887,2 млн грн на початок року), що на 130,7 млн. грн більше ніж на початок року та на 43,3 млн. грн менше запланованого показника.

Збільшення запасів порівняно з запасами на початок року обумовлено надходженням на майданчик ХВ ВП «Складського господарства» матеріальних цінностей для ВП «Запорізької АЕС» на загальну суму 114,8 млн. грн, а саме:

- трубопровідної арматури в асортименті на суму 27,7 млн. грн відповідно до договору від 13.12.2021 №53-129-01-21-02395;
- арматури запірно-регулюючої в асортименті на суму 87,1 млн. грн відповідно до договору від 30.11.2020 №53-129-01-20-02203.

Прийняття товаро-матеріальних цінностей за договорами, укладеними ВП «Запорізької АЕС» та їх оприбуткування на склади інших відділень ВП «Складське господарство» здійснювалась відповідно до резолюції президента ДП «НАЕК «Енергоатом» згідно з листом ВП «Запорізької АЕС» від 04.04.2022 №07-103/5693, які в подальшому будуть передані на Запорізьке відділення ВП СГ.

Також, від ВП «Атопроектінжинірінг» відповідно до договору від 06.10.2022 №58-146-04-21-00220 отримано установку вимірювання активності для виконання робіт з будівництва Комплексу переробки радіоактивних відходів на суму 45,1 млн. грн.

Таблиця 2.5

Виробничі запаси ВП ХАЕС за 2021-2022рр., тис. грн

Показник	Балансова вартість ТМЦ на 31.12.2021	Балансова вартість ТМЦ на 31.12.2022	Відхилення з початку року
Виробничі запаси (ряд.1101 балансу), в т.ч.	3 070 843	3 690 746	619 903
Поточний запас ТМЦ для виробничих та господарських потреб	169 818	288 086	118 268
ТМЦ, які не віднесені до цілісного майнового комплексу	11 578	15 138	3 560
Ядерне паливо на складі	2 257 311	2 285 209	27 898
Ядерні матеріали			0
Ядерне паливо в активній зоні	632 136	1 102 313	470 177

Протягом 12 місяців 2022 року вартість запасів товаро-матеріальних цінностей в коморах підрозділів ВП ХАЕС та з врахуванням ЯП за напрямком «Виробничі запаси» збільшилась на 619 903 тис. грн і станом на 31.12.2022 величина запасів ТМЦ є 3 690 746 тис. грн (вартість запасів станом на 01.01.2022 становила 3 070 843 тис. грн).

Збільшення цього показника відбулось за рахунок збільшення величини ядерного палива в активній зоні. Збільшення поточного запасу товаро-матеріальних цінностей для виробничих та господарських потреб пов’язане з отриманням в січні-грудні 2022 року обладнання та ТМЦ згідно з ЗРЗ-2022 та яке на даний час ще не використано у виробництві, а саме (укрупненні позиції):

- бензин автомобільний А92, А95 на суму 2 583 тис. грн;
- дизельне паливо на суму 15 727 тис. грн;
- механізми закручування/викручування шпильок (шпильковерти) на суму 10 450 тис. грн;
- блок фільтр вентильних коліс збудника типу БВД-4000-3000У3 на суму 9 839 тис. грн;
- кабельна продукція в асортименті на суму 24 934 тис. грн;
- аварійний, незнижувальний та централізований запас на суму 37 644 тис. грн;
- морфолін на суму 1 613 тис. грн;

- сода каустична на суму 1 251 тис. грн;
- стрічка фільтрувальна СФЛ, ЛФС на суму 2 771 тис. грн;
- мати прошивні теплоізоляційні на суму 3 123 тис. грн;
- лампи, світильники світлодіодні на суму 3 794 тис. грн.

ТМЦ, які не віднесені до цілісного майнового комплексу – обсяг запасів збільшився на 3 560 тис.грн і станом на 31.12.2022 фактична величина запасів ТМЦ склала 15 138 тис грн (проти 11 578 тис грн на початок року).

Збільшення запасів за цим напрямом пояснюється оприбуткуванням ТМЦ після демонтування обладнання в ході експлуатації, планових та поточних ремонтів енергоблоків №1 та №2 ВП ХАЕС, відходів та брухту із віднесенням до списку №2, що зберігаються в коморах підрозділів ВП ХАЕС та поступово передаються на склади ХВ ВП «Складське господарство».

Таблиця 2.6

Товари ВП ХАЕС за 2021-2022рр., тис. грн

Напрям використання	Залишок товарів на початок звітного періоду	Поставлено товарів	Використано за бухгалтерськими даними	Залишок товарів на кінець звітного періоду	Відхилення	
					Абс.	%
Товари (продукти харчування)	3 399	34 894	34 415	3 878	479	14

Фактична величина запасів продуктів харчування на складі ВЛПХ ЦГЗ (відділ лікувально-профілактичного харчування цеху господарського забезпечення) на початок 2022 року становила 3 399 тис. грн. Протягом 2022 року вартість запасів продуктів харчування збільшилась на 479 тис. грн і становила 3 878 тис. грн. За 2022 рік використано товарів (продуктів харчування) на суму 34 415 тис. грн, а саме:

- для забезпечення лікувально-профілактичного харчування;
- харчування відповідно до кошторисів;
- харчування відряджених працівників відокремлених підрозділів ДП «НАЕК «Енергоатом»;

- харчування військовослужбовців;
- харчування за готівкові кошти та відповідно до укладених договорів;

За відповідний період отримано товарів (продуктів харчування) на суму 34 894 тис. грн.

Збільшення залишків товарів (продуктів харчування) на складі ВЛПХ ЦГЗ за 2022 рік відбулось за рахунок збільшення поставок по укладених договорах в кінці року. Відповідно до нормативу оборотних засобів, залишок товарів (продуктів харчування) на складі ВЛПХ ЦГЗ становить півторамісячний запас.

Динаміка «ефективних» та «неефективних» запасів ТМЦ та пояснення причин невикористання ТМЦ, які зберігаються понад два роки в коморах ВП ХАЕС.

Таблиця 2.7

Динаміка ТМЦ ВП ХАЕС за 2021-2022рр., тис. грн

Показник	Вартість ТМЦ на 31.12.2021	Вартість ТМЦ на 31.12.2022	Відхилення з початку року
Ефективні запаси (в т.ч. ТЗВ)	299 999	410 408	110 409
Неефективні запаси	81 643	87 501	5 860
в т.ч.			
Поточний запас більше 2-х років	79 703	73 473	-6 230
Незавершене будівництво більше 3-х років	4 343	4 377	34
Список 2	11 629	15 139	3 510

Фактична величина «ефективних запасів» ТМЦ в коморах підрозділів ВП ХАЕС на початок 2022 року становила 299 999 тис. грн.

Протягом 12 місяців 2022 року вартість «ефективних запасів» ТМЦ збільшилась на 110 409 тис. грн і станом на 31.12.2021 становить 410 408 тис. грн.

За напрямами зростання «ефективних запасів» ТМЦ виглядає наступним чином:

Збільшення запасів по даному напряму пов'язане з отриманням в жовтні-грудні 2022 року ТМЦ та обладнання згідно ЗРЗ-2022, а саме (укрупнені позиції):

- кабельна продукція на суму 23 531 тис грн;
- бензин автомобільний А92, А95 на суму 2 679 тис грн;
- дизельне паливо на суму 45 846 тис грн;
- мазут паливний зольний малосірчистий М100 на суму 19 117 тис грн.

Фактична величина «неефективних запасів» ТМЦ в коморах підрозділів ВП ХАЕС на початок 2022 року становила 81 643 тис. грн. Протягом 12 місяців 2022 року вартість «неефективних запасів» ТМЦ збільшилась на 5 860 тис. грн і станом на 31.12.2022 величина запасів становить 87 501 тис. грн.

Збільшення «неефективних запасів» відбулось за наступними напрямами:

- Поточний запас, який зберігається більше 2-х років:

Протягом 12 місяців 2022 року вартість даних запасів зменшилась на 6 230 тис.грн і станом на 31.12.2022 величина запасів становила 73 473 тис. грн (величина запасів станом на 01.01.2022 – 79 703 тис. грн).

- Незавершене будівництво більше 3-х років:

Протягом 12 місяців 2022 року вартість даних запасів збільшилась на 34 тис.грн і станом на 31.12.2022 величина запасів становила 4 377 тис. грн (величина запасів станом на 01.01.2022 – 4 343 тис. грн).

- Список №2:

Протягом 12 місяців 2022 року вартість даних запасів збільшилась на 3 510 тис.грн і станом на 31.12.2022 величина запасів становила 15 139 тис. грн (проти 11 629 тис. грн на початок року).

Збільшення запасів за цим напрямом пояснюється оприбуткуванням ТМЦ після демонтування обладнання в ході експлуатації, планових та поточних ремонтів енергоблоків №1 та №2 ВП ХАЕС, відходів та брухту із віднесенням до списку №2, що зберігаються в коморах підрозділів ВП ХАЕС та поступово передаються на склади ХВ ВП «Складське господарство».

На підприємствах приватної форми властності, таких як ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «Приладсистеми» відсутні будь-які моделі управління запасами, окрім здійснення мінімально необхідної звітності за формою 1 балансу фінансової звітності і приміток до неї.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ.

3.1. Аналіз внутрішніх і зовнішніх факторів впливу на стан оборотних активів підприємств.

До внутрішніх факторів впливу на стан оборотних активів на ВП «Хмельницька АЕС» відноситься план-завдання зниження складських запасів (без врахування неліквідних запасів) на 34,1 млн грн. Порівняно з початком року запаси збільшилися на 278,0 млн грн.

Через надходження товаро-матеріальних цінностей для поповнення незнижувального запасу, проведення поточних ремонтів, експлуатації виробничі запаси збільшилися на 147,3 млн грн в порівнянні з початком року.

План-завдання зі зниження запасів незавершеного будівництва (в частині незмонтованого обладнання, яке не потребує монтажу) – зниження на 43,3 млн. грн (факт – 1 017,9 млн. грн, завдання-план – 1 061,2 млн. грн). Порівняно з початком року запаси збільшилися на 130, 7 млн грн через находження установки комплексу переробки радіаційних відходів та товаро-матеріальних цінностей, укладеними ВП « Запорізька АЕС» та їх оприбуткування на склади інших відділень ВП Складського господарства відповідно до резолюції президента ДП «НАЕК «Енергоатом» згідно з листом ВП ЗАЕС від 04.04.2022 № 07-103/5693.

Суттєвий вплив на показники роботи підприємства має зниження рівня дебіторської заборгованості, яка становила нижче запланованої на 6,2 млн. грн (факт – 53,4 млн. грн, завдання-план – 59,6 млн. грн). Дебіторська заборгованість за комунальні послуги становила нижче запланованої на 2,1 млн. грн (факт – 34,5 млн грн, завдання-план – 36,6 млн. грн).

Довготривалі терміни проведення закупівель товаро-матеріальних цінностей (ТМЦ) в умовах воєнного стану унеможливило своєчасно забезпечити

виконання нормативних вимог забезпеченості товаро-матеріальних цінностей за 10 діб до початку ремонту енергоблока №1, який склав 72,4%.

Виявлені порушення фінансової дисципліни, які призвели до втрат фінансових та матеріальних ресурсів на суму 817,7 тис. грн, а саме:

- лишки товаро-матеріальних цінностей , виявлені за результатами інвентаризацій майна, на загальну суму 730,1 тис. грн;
- несвоєчасно оформлені документи на передачу у виробництво малоцінних швидкозношувальних предметів, які фактично використовуються у виробничому процесі та на оприбуткування вторинної сировини на суму 87,6 тис. грн.

За результатами контрольних заходів, проведених на підприємстві ВП «Хмельницька АЕС» встановлено такі порушення нормативного та організаційно-розпорядчого характеру:

- недотримання встановленого порядку оформлення операцій з видачі та списання запасів;
- не встановлена приналежність складових частин до основних засобів;
- невідповідність технічної характеристики об’єктів основних засобів за даними обліку та фактично.

За результатами контрольних заходів, проведених на підприємстві ТОВ «Атоммонтажсервіс» встановлено такі порушення нормативного та організаційно-розпорядчого характеру:

- не забезпечено повне оприбуткування вторинної сировини при списанні основних засобів;
- не забезпечено повне та якісне документальне оформлення продукції виготовленої власними силами.

До зовнішніх впливів на оборотні активи на підприємствах Державне підприємство Національна енергетична компанія «Енергоатом»

Відомкремлений підрозділ «Хмельницька АЕС», ТОВ «Атоммонтажсервіс», ТОВ «Приладсистеми» відносимо:

- договірне виконання контрагентами своїх зобов’язань в частині кількості, якості та термінах поставки товарно-матеріальних цінностей;
- догістика і транспорт: безпечне транспортування ТМЦ;
- дотримання умов збереження товарно-матеріальних цінностей, до яких відносяться температурні показники, режими вологості, освітлення тощо;
- правильне сортування продукції;
- гарантійні забезпечення видачі авансів, акредитивів через залучення страхування, банківської гарантії і зобов’язань третіх осіб;
- перевірка контрагентів на фінансову платоспроможність, надійність, репутацію.

Початок війни і відповідно запровадження у країні військового стану (Указ Президента України від 22 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні» [28]) суттєво вплинуло на роботу як об’єктів енергетичної галузі, так і на всі суб’єкти народного господарства України.

Галузі народного господарства, діяльність яких була пов’язана з імпортом-експортом з росії, змушені були переорієнтувати свою діяльність на внутрішній та європейський ринки.

Так, опівночі 24 лютого 2022 року енергетичну систему України від'єднали від енергосистем росії та білорусі. У спільній енергосистемі з росією та білорусю Україна залишалася ще з радянських часів. Вже через 21 день великої війни Україна стала членом «енергетичного Євросоюзу» – українська енергосистема синхронізувалася з енергосистемою ЄС [29].

Вперше в історії незалежної України в листопаді 2022 року на українських АЕС спрацював аварійний захист, всі енергоблоки автоматично відключилися. Це сталося через спричинене ракетними обстрілами зниження частоти у вітчизняній енергосистемі. Через обстріли і ураження енергетичних та інших об’єктів енергетичної інфраструктури існує дефіцит електроенергії в об’єднаній

мережі України. Всі ці явища впливають на те, що об'єкти енергетичної інфраструктури функціонують в більш складних умовах, з великим навантаженням і зі стислим строком виконання ремонтних робіт для забезпечення безперебійної роботи енергосистеми України.

Крім того, вплив запровадження воєнного стану виражається у кадровому дефіциті на всіх суб'єктах господарювання, зокрема на підприємствах ВП «Хмельницька АЕС», ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «Приладсистеми». Так званий «кадровий голод» пов'язаний з призивом персоналу до лав ЗСУ. Наприклад, наразі на ВП «Хмельницька АЕС» найбільш дефіцитні спеціальності – бульдозеристи, водії кранів, водії.

На підприємствах ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «Приладсистеми» з'явились додаткові термінові роботи з відновлення високовольтних магістральних електричних мереж НЕК «Укренерго», що позитивно впливає на дохідність, а відповідно і на збільшення оборотних активів цих підприємств.

3.2. Розробка напрямів підвищення продуктивності організації та застосування оборотних активів на підприємствах.

Ефективність оборотних активів залежить від повноти реалізації заходів, спрямованих на забезпечення оптимальності їх використання та прискорення їх оборотності.

Основні шляхи підвищення ефективності використання оборотних активів:

- прискорення оборотності оборотних активів;
- підвищення рентабельності оборотних активів;
- мінімізація витрат оборотних активів у процесі їх використання;
- оптимізація запасів ресурсів і незавершеного виробництва;
- скорочення тривалості виробничого циклу;
- поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення;
- прискорення реалізації товарної продукції.

Ефективне використання оборотних коштів є важливим завданням підприємства і повинно забезпечуватися прискоренням їх оборотності на всіх стадіях кругообігу.

У конкретних умовах виробництва і збуту кожне підприємство самостійно обирає найбільш прийнятні шляхи прискорення оборотності оборотних активів, що дає змогу зекономити значні суми і збільшити обсяги виробництва та реалізації продукції без залучення додаткових фінансових ресурсів [30].

Підвищення продуктивності в виключно усіх напрямах виробництва на підприємствах нерозривно пов’язане з роботою персоналу. Тому, головним напрямом підвищення продуктивності організації та застосування оборотних активів на підприємствах Державне підприємство Національна енергетична компанія «Енергоатом» Відомкремлений підрозділ «Хмельницька АЕС», ТОВ «Атоммонтажсервіс», ТОВ «Приладсистеми» є насамперед ретельний відбір працівників, а також професійна підготовка, перепідготовка, спеціальна підготовка, підтримання і підвищення кваліфікації персоналу.

Пріоритетними напрямами розвитку системи підготовки персоналу ВП «Хмельницька»АЕС, ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «Приладсистеми» є:

- розробка нових, плановий перегляд і підтримання в актуальному стані розроблених навчальних матеріалів, що використовуються в процесі підготовки та підтримання кваліфікації персоналу;
- подальший розвиток бази Навчально-тренувального центру практичного навчання оперативного і ремонтного персоналу для забезпечення надійної експлуатації та якісного ремонту енергоблоків №1, 2;
- розвиток системи управління знаннями ВП ХАЕС, ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «Приладсистеми»;
- участь у виконанні заходів щодо створення галузевої системи підготовки керівників і ремонтного персоналу;
- подальший розвиток системи модульного і дистанційного навчання персоналу;

- участь у розвитку порталу знань ДП «НАЕК «Енергоатом»;
- подальше розширення можливостей «Автоматизованої системи комп'ютерного навчання і контролю знань в області ядерної і радіаційної безпеки» (АСКН) з метою використання її в навчальному процесі за напрямами пожежної безпеки та охорони праці.

Оскільки товарно-матеріальні цінності для підприємств Державне підприємство Національна енергетична компанія «Енергоатом» Відомкремлений підрозділ «Хмельницька АЕС», ТОВ «Атоммонтажсервіс», ТОВ «Приладсистеми» грають ключову роль у їх функціонуванні, напрямом підвищення продуктивності оборотних активів є придбання сировини високої якості, довготривалого зберігання, що є запорукою успішної подальшої переробки, виробництва, ремонту. Неприпустимим є залучення у виробництво товарно-матеріальних цінностей за найдешевшою ціною з низькими якісними характеристиками, що в подальшому призведе до подвійних витрат, зайвому залученню фінансових ресурсів і загальному невдоволенню персоналу, а також можливим нанесенням збитків підприємствам.

3.3. Впровадження механізмів керування ризиками на підприємствах.

Кожне підприємство може стикнутися з ризиками. До ризиків, пов’язаних з функціонуванням оборотних активів на підприємствах Національна енергетична компанія «Енергоатом» Відомкремлений підрозділ «Хмельницька АЕС», ТОВ «Атоммонтажсервіс», ТОВ «Приладсистеми» можна віднести:

- нестача грошових коштів;
- недостатність виробничих запасів;
- надлишкова сума дебіторської заборгованості;
- безнадійні борги підприємства;
- загальний надлишок поточних активів.

Ризики пов’язані з джерелами фінансування оборотних активів:

- високий рівень кредиторської заборгованості;
- велика питома вага позичкового капіталу;
- нераціональне співвідношення між довго і короткостроковими залученими джерелами;
- неоптимальне співвідношення між усіма джерелами фінансування.

З метою впровадження механізмів керування ризиками на підприємствах Державне підприємство Національна енергетична компанія «Енергоатом» Відомкремлений підрозділ «Хмельницька АЕС», ТОВ «Атоммонтажсервіс», ТОВ «Приладсистеми» потрібно:

- підготувати організаційно-розпорядчий документ: наказ або розпорядження керівника;
- розробити положення про договірну діяльність з типовими договорами постачання ТМЦ, виконання робіт та надання послуг;
- розробити положення про нормування оборотних активів підприємства;
- розробити положення про непродуктивні втрати;
- розробити положення про взаємовідносини між структурними одиницями підприємства.

До основних заходів запобігання ризиків оборотних активів на вищезгаданих підприємствах відносимо:

- мінімізацію кредиторської і дебіторської заборгованості, встановлення раціонального співвідношення між періодами їх існування;
- диверсифікацію дебіторів і кредиторів;
- підтримання матеріальних запасів;
- зниження витрат на фінансування оборотних активів;
- постійний контроль за ліквідністю і платоспроможністю підприємства.

Таким чином, для пошуку шляхів нівелювання негативного впливу ризиків спочатку необхідно вміло оцінювати їхній вплив на результати діяльності.

ДП «НАЕК «Енергоатом» здійснює моніторинг діяльності з управління ризиками на відповідність основним принципам, вимогам нормативно-правових актів,нормативних та виробничих документів компанії.

Під час мониторингу оцінюється чи досягає компанія встановлених цілей, мети, завдань, зважаючи на постійні зміни у зовнішньому чи внутрішньому середовищі (прийняття нових законів, нові політичні тенденції, зміна керівництва, плинність персоналу тощо). А також встановлення нових завдань чи приорітетів діяльності, внаслідок яких змінюється індетифіковані та оцінені ризики.

Моніторинг і контроль заходів з управління ризиками проводиться постійно керівниками підрозділів (за видами діяльності, процесами) з метою забеспечення результативності іх застосування.

Для того щоб переконатися, що дії усунення зниження ризиків відповідають існуючим вимогам (очікуванням) використовуються такі елементи моніторигу:

- показники діяльності;
- звіти, обходи;
- спостереження;
- інспекції перевірки;
- аудити.

Інформація по ризикам документується та є основою прийняття управлінських рішень.

Задокументовані результати індетифікації ризиків використовують під час здійснення виробничої діяльності, зокрема під час:

- коригування існуючих чи встановленя нових цілей компанії (стратегічних, довгострокових , короткострокових);
- інформування працівників про виявленні ризики;
- визначеня необхідних заходів управляіння ризиками;
- розроблення (перегляду) нормативної та виробничої документації;

- навчання працівників та проведення інструктажів;
- визначення об`єктів моніторингу та вимірювання.

З метою керування ризиками на підприємствах досить популярною практикою є визначення показника фінансового левериджу. Цей показник характеризує ступінь ризику компанії при певному співвідношенні його позикових і власних джерел фінансування.

Фінансова оцінка показників стабільності компанії вкрай необхідна для успішної організації та планування її діяльності. Фінансовий леверидж у цьому аналізі застосовується досить часто. Він дозволяє оцінити структуру капіталу організації та оптимізувати її. Від цього залежить інвестиційний рейтинг підприємства, можливість розвитку, збільшення кількості прибутку. Тому в процесі планування роботи аналізованого об’єкта цей показник відіграє важливу роль [31].

Коефіцієнт фінансового левериджe обраховують за формулою:

Коефіцієнт фінансового левериджу = Зобов'язання/Власний капітал

І чисельник, і знаменник в цій формулі беруться з пасиву бухгалтерського балансу компанії, при цьому для розрахунків використовуються як короткострокові, так і довгострокові зобов'язання.

По ВП «Хмельницька АЕС» цей коефіцієнт на 2022 рік становить:

(248 719 + 11 091 169) / 18 003 334 = 0,63,

де 248 719 тис. грн – це довгострокові зобов’язання, 11 091 169 тис. грн – це поточні зобов’язання, 18 003 334 тис. грн – власний капітал.

По ТОВ «Атоммонтажсервіс» цей коефіцієнт на 2022 рік становить:

366 865/ 56 332 = 6,51,

де 366 865 тис. грн – це поточні зобов’язання, 56 332 тис. грн – власний капітал.

По ТОВ«Приладсистеми» цей коефіцієнт на 2022 рік становить:

(5 738,3 + 538,8) / 45 431,5 = 0,14,

де 5 738,3 тис. грн – це довгострокові зобов’язання, 538,8 тис. грн – це поточні зобов’язання, 45 431,5 тис. грн – власний капітал.

Прийнято вважати, що оптимальним для бізнесу є коефіцієнт фінансового левериджу із значенням «1» — коли сума позикових коштів і власного капіталу рівні. Якщо значення коефіцієнта стає більш 1, то це означає, що, з одного боку, з допомогою більшої кількості позикових коштів компанія підвищує розмір прибутку на власний капітал, але з іншого — підвищує ступінь ризику своїх операцій. Іншими словами, чим більше кредитів бере компанія для своєї діяльності, тим менший обсяг власного капіталу їй потрібен для ведення бізнесу. Але це також означає, що фінансове становище компанії стає менш стійким — чим більше кредитів привернула компанія, тим більше шансів, що вона може не впоратися з їх обслуговуванням. Крім того, чим вище значення коефіцієнта (тобто чим більше позик компанія вже залучила), тим складніше залучити все нові позики.

З іншого боку, занадто низьке значення коефіцієнта фінансового левериджу говорить про те, що компанія недостатньо використовує позикові кошти для підвищення рентабельності власного капіталу [31].

ВИСНОВКИ

У ході дослідження було проаналізовано особливості управління оборотними активами підприємств ВП «Хмельницька АЕС», ТОВ «Приладсистеми» і ТОВ «Атоммонтажсервіс» за період 2020-2022 років.

Першим кроком було розглянуто теоретичний аспект обраної тематики класифікаційної роботи, а саме сутність та класифікацію оборотних активів за різними ознаками, оскільки чітке розуміння сутності оборотних активів має велике практичне значення, адже правильне сприйняття економічної термінології, спрощує роботу кожного підприємця, допомагає прослідкувати та виявити взаємозалежності між різними факторами виробничо-господарської діяльності, що у подальшому дозволить не лише раціонально споживати наявні фінансові ресурси, а й будувати обґрунтовані економічні прогнози щодо доцільності використання та управління оборотними активами підприємства.

Розглянуто інформаційно-аналітичне забезпечення управління оборотними активами підприємств. Разом з цим, дійшли до висновку, що при управлінні оборотними активами важливе значення має врахування принципових підходів до їх формування, тобто ідеології фінансового управління з позицій співвідношення ризику фінансової діяльності і рівня прибутковості. Було проаналізовано чотири основні стратегії управління оборотними активами, а саме:

- ідеальну;
- консервативну;
- агресивну;
- компромісну (помірну).

Після аналізу вищезазначених стратегій, дійшли висновку, що стратегія формування оборотних активів повинна обиратися на кожному підприємстві залежно від його стратегічних цілей.

В другому розділі кваліфікаційної роботи було проаналізовано фактичні дані фінансової та статистичної звітності за період 2020-2022 роки на досліджуваних підприємствах.

Проведено структурно-динамічний аналіз оборотних активів на підприємствах ВП «Хмельницька АЕС», ТОВ «Приладсистеми» і ТОВ «Атоммонтажсервіс» за період 2020-2022 років. Розглянуто всі складові оборотних активів, а саме запаси, дебіторську заборгованість, векселі, гроші та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів та інші оборотні активи.

Зроблено аналіз ефективності використання оборотних активів з урахуванням їх складників на досліджуваних підприємствах, визначено показники рентабельності та оборотності по кожному з них.

Розглянуто аналіз моделей управління оборотними активами на підприємствах. Так, ДП «НАЕК «Енергоатом» ВП «Хмельницька АЕС» управління оборотними активами здійснює на підставі Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та типовими відомчими вимогами, зокрема прийнята на рівні Міністерства енергетики України «Програма управління витратами» передбачає здійснення аналізу та контролю за рухами та вартістю товаро-матеріальних цінностей за формою макета 200 (Додаток В) та за зниженням показників дебіторської та кредиторської заборгованності (Додаток Г).

На підприємствах приватної форми властності, таких як ТОВ «Атоммонтажсервіс» і ТОВ «Приладсистеми» відсутні будь-які моделі управління запасами, окрім здійснення мінімально необхідної звітності за формою 1 балансу фінансової звітності і приміток до неї.

Для визначення способів вдосконалення управління оборотними активами на досліджуваних підприємствах, спочатку було проаналізовано внутрішні і зовнішні фактори впливу на стан оборотних активів, під часу чого дійшли висновку, що найбільшим чинником, який впливає на ефективне функціонування суб’єктів господарювання є запровадження воєнного стану в Україні, оскільки виключно всі підприємства зазнали суттєвих змін, що призвело до необхідності

їх функціонування в більш складних умовах, з великим навантаженням і зі стислим строком виконання ремонтних робіт для забезпечення їх безперебійної роботи.

У ході розгляду напрямів підвищення продуктивності організації та застосування оборотних активів на підприємствах виявлено, що оскільки товарно-матеріальні цінності для підприємств Державне підприємство Національна енергетична компанія «Енергоатом» Відомкремлений підрозділ «Хмельницька АЕС», ТОВ «Атоммонтажсервіс», ТОВ «Приладсистеми» грають ключову роль у їх функціонуванні, напрямом підвищення продуктивності оборотних активів є придбання сировини високої якості, довготривалого зберігання, що є запорукою успішної подальшої переробки, виробництва, ремонту. Неприпустимим є залучення у виробництво товарно-матеріальних цінностей за найдешевшою ціною з низькими якісними характеристиками, що в подальшому призведе до подвійних витрат, зайвому залученню фінансових ресурсів і загальному невдоволенню персоналу, а також можливим нанесенням збитків підприємствам.

Розглянуто можливі ризики на підприємствах, а також особливості впровадження механізмів керування ними. Було обраховано показник фінансового левериджу на підприємствах Державне підприємство Національна енергетична компанія «Енергоатом» Відомкремлений підрозділ «Хмельницька АЕС», ТОВ «Атоммонтажсервіс», ТОВ «Приладсистеми» та визначено рівень ризику кожного з підприємств.

Перспективою подальших досліджень вбачаємо більш детальне вивчення теоретичного підґрунття категорії оборотних активів, а також методи їх оцінки, стратегії управління і формування.

Список використаних джерел

1. Пархоменко В. М., Баранцев П. П. Реформування бухгалтерського обліку в Україні. Луганськ. «Футура» ДСД «Лугань», 2001. 464 с.
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 р. №73. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text (дата звернення: 09.09.2023)
3. Володькіна М. В. Економіка промислового підприємства: навчальний посібник.М. В. Володькіна. К.: Центр навчальної літератури, 2004.196 с.
4. Демченко Т. А. Оборотні активи та їх відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. Актуальні проблеми економіки.Т. А. Демченко. 2007. №9. 227 с.
5. Кірейцев Г. Г. Фінанси підприємств / Г. Г. Кірейцев. К.: ЦУЛ, 2002. 268с.
6. Нашкерська Г. В. Фінансовий облік: навч. посіб. Г. В. Нашкерська. К.: Кондор, 2005. 503с.
7. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств: навчальний посібник / Р. А. Слав'юк. Луцьк: Ред.-вид. відд. "Вежа" Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. 460с.
8. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: навч. посіб. О. С. Філімоненков. К.: МАУП, 2004. 328 с.
9. Бетехтіна Л. О. Економічна сутність оборотного капіталу підприємства / Л. О. Бетехтіна Бізнес-навігатор. 2009. № 1 (16). С.74-77.
10. Сікора, І. Особливості оцінки оборотних активів на виробничих підприємствах. І. Сікора. Бухгалтерський облік і аудит. 2004. № 9. С. 13–18.
11. Чухно І.С.Удосконалення системи обліку, контролю і аналізу ефективного використання оборотних активів підприємства. І.С. Чухно, С.В. Рилєєв. [Електронний ресурс]. URL: http://intkonf.org/ udoskonalennya-obliku-

kontrolyu-i-analizu-oborotnihaktiviv-pidpriemstva (дата звернення: 21.08.2023)

12. Поддєрьогін. А.М. Фінансовий менеджмент: Підручник. А.М. Поддєрьогін. К.: КНЕУ, 2005. 627 с
13. Скоробогатова В.В. Бухгалтерський облік та контроль монетарних активів: проблеми теорії та методології : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2012. 520 с.
14. Тарасишина С. Економічна сутність виробничих запасів та їх класифікація : *зб. наук. пр. IX Всеукр. наук.-практ. інтернет–конф. Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю*. Вінниця : ВРВ ВТЕІ КНТЕУ, 2021. С. 106-112.
15. Норд Г.Л. Особливості класифікації виробничих запасів підприємств-виробників будівельних виробів з пластмаси та металу. *Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід*. 2013. №10. С. 122-126.
16. Кількість економічного замовлення (EOQ). [Електронний ресурс] URL: https://ua.nesrakonk.ru/economicorderquantity/. (дата звернення: 27.02.2023).
17. Логістика : консп. лекц. для студ. III к. всіх форм навчання спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Ч. 2 / Укл. Г.О. Пудичева, В.С. Малишко. Одеса: ОНЕУ. 2018. 150 с.
18. Домбровська Н.Р. Методи оцінки виробничих запасів підприємства при їх використанні згідно національних стандартів. *Інноваційна економіка*. 2011. № 7. С. 137-142.
19. Наказ N 237 від 08.10.99 Зареєстровано в Міністерстві м.Київ юстиції України 25 жовтня 1999 р. за N 725/4018 “Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку” [Електронний ресурс] URL:https://zakon.help/documents/z0725-99 (дата звернення: 21.08.2023)
20. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти" (П(С)БО 13) затверджено наказом Мінфіну від 30 листопада 2001 року №

559.[Електронний ресурс] URL:https://zakon.help/documents/z1050-01 (дата звернення: 21.08.2023)

21. Білик М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств// Фінанси України,-№12,-2003 р.-с. 24-36
22. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів». [Електронний ресурс] URL: http://zakon4.rada.gov.ua (дата звернення: 21.08.2023)
23. Китайчук Т. Г. Особливості обліку касових операцій на підприємстві. Інноваційна економіка. 2011. №4. С.139-141.
24. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління Нацбанку України від 29.12. 2017 р. № 148 із наступними змінами та доповненнями. [Електронний ресурс] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text. (дата звернення: 21.08.2023)
25. Кобилецький В. Р., Коефіцієнт оборотності активів (коефіцієнт трансформації, ресурсовіддача) / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online» [Електронний ресурс] URL: https://analizua.com/slovnik-ekonomichnikh-terminiv/288-oborotnist-aktiviv (дата звернення: 03.10.2023)
26. Закон України від 18 червня 1991 року «Про цінні папери і фондову біржу». [Електронний ресурс] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-12#Text (дата звернення: 21.08.2023)
27. Д'яконова І. І. Фінансова безпека як складова системи стратегічного управління підприємством. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2013. Вип. 1 (14). С. 102–110.
28. Указ Президента України від 22 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні». [Електронний ресурс] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text (дата звернення: 21.08.2023)

29. 5 фактів про вплив війни на українську атомну енергетику та систему. [Електронний ресурс] URL: https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/5-faktiv-pro-vpliv-viyni-na-ukrayinsku-atomnu-energetiku-ta-energosistemu-.html. (дата звернення: 21.08.2023).
30. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних активів. [Електронний ресурс] URL: https://pidru4niki.com/1601101355434/finansi/shlyahi_pidvischennya_efektivnosti_vikoristannya_oborotnih_aktiviv. (дата звернення: 21.08.2023).
31. Фінансовий леверидж (фінансовий важіль): визначення, формула. [Електронний ресурс] URL: https://bizreview.com.ua/finansovij-leveridzh-finansovij-vazhil-viznachennya-formula/ (дата звернення: 21.08.2023).

Додаток А

Макет 200

Показник	Код рядка	Балансова вартість ТМЦ на 01 січня 2022	In графи 3 в тому числі знецінення (від'ємне значення)	Балансова вартість ТМЦ на 31 грудня 2022	In графи 5 в тому числі знецінення (від'ємне значення)
1	2	3	4	5	6
1. Виробничі запаси в т.ч.	1000	**3 265 912**	**-286**	**3 906 716**	**-398**
1.1. Виробничі запаси, використання яких не очікується протягом 12 місяців (з ряд.1090 балансу), в т.ч.	1100	**195 069**	**0**	**215 970**	**0**
1.1.1. Запас ТМЦ для виробничих та господарських потреб	1110	7 752		7 403	
1.1.2. Об'єктовий матеріальний резерв та аварійні комплекти (НС)	1120	2 055		2 537	
1.1.3. Неліквідний запас	1130	115 458	0	148 693	0
1.1.3.1. Неліквідний запас основних технологічних матеріалів	1131	49 143		85 437	
1.1.3.2. Неліквідний аварійний запас запасних частин та матеріалів (в тому числі для обладнання СВБ)	1133	65 490		62 350	
1.1.3.3. Неліквідний запас спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивід. захисту	1134	825		906	
1.1.4. Централізований запас	1140				
1.1.8.1. Ядерне паливо на складі	1181	1 654		216	
1.1.8.2. Ядерні матеріали, в т.ч. резерв ядерних матеріалів	1185				
1.1.8.3. Комплектуючі в.о.в.	1186	68150		57121	
1.2. Виробничі запаси (ряд.1101 балансу), в т.ч.	1200	**3 070 843**	**-286**	**3 690 746**	**-398**
1.2.1. Поточний запас ТМЦ для виробничих та господарських потреб	1210	169818	-227	288 086	-227
1.2.5. ТМЦ, які не відносяті до цілісного майнового комплексу	1250	11 578	-59	15 138	-171
1.2.8.1. Ядерне паливо на складі	1281	2 257 311		2 285 209	
1.2.8.2. Ядерні матеріали	1285				
1.2.8.3. Ядерне паливо в активній зоні	1286	632136		1 102 313	
2. Всього готова продукція (ряд.1103 балансу)	200				
3. Всього товари (ряд.1104 балансу)	300	**3 399**		**3 878**	
4. Всього незавершене будівництво в частині незмонтованого обладнання та обладнання, яке не потребує монтажу *	400	**75 525**	**0**	**37 215**	**0**
в тому числі:					
4.1. ТМЦ для активів в стадії створення	410	131		131	
4.2. Обладнання	420	75 394		37 084	
РАЗОМ (ряд. 1100+1200+200+300+400)	500	**3 344 836**	**-286**	**3 947 809**	**-398**
Разом (ряд. 1100+1200+200+300+400) без ЯП		**385 585**	**-286**	**502 950**	**-398**

* Показник гр.3 - гр.4, гр.5 - гр.6 рядка 400 має дорівнювати сумі ряд. 1.2 та 2.2 форми 15-01 "Капітальні інвестиції" на початок та кінець звітного періоду відповідно

Додаток Б

Показники дебіторської заборгованості ВП ХАЕС за 2022 р.

Найменування показника	Дебіторська заборгованість					
	станом на 31.12.2021		станом на 31.12.2022		Відхилення приріст+ зменшення -	
	Всього балансова вартість	у т.ч.простр очена	Всього балансова вартість	у т.ч.простр очена	Всього балансова вартість	у т.ч.простр оченої
1	2	3	4	5	6	7
Всього	**83 90**	**5 34**	**82 205**	**7544**	**- 1 7**	**2 201**
в т.ч.						
Довгострокова дебіторська заборгованість (р.1040)	**51 38**		**50 093**		**- 1 2**	
в т.ч. за векселями						
реструктуризована заборгованність	5 5		5 401		-	
позики працівникам аванси з терміном погашення більше року	45 83		44 692		- 1 14	
аванси за первісною вартістю						
податковий кредит (відстрочений ПДВ) (від'ємне значення)						
інша заборгованість **Аванси на капітальні інвестиції (з р.1090)**			**4**	**2**	-	-
Аванси на капітальні інвестиції		6	5		-	-
Податковий кредит (відстрочений ПДВ) (від'ємне значення)	-	- 1	-	-		
Поточна дебіторська заборгованість	**32 47**	**5 29**	**32 063**	**7520**	**- 4**	**2 228**
Роботи, товари, послуги (р.1125)	**14 81**	**4 92**	**17038**	**6619**	**2 2**	**1 694**
в т.ч.						
електроенергія			4		-	-
теплоенергія	5	28	28		-	- 26
централізоване водопостачання	2	11	11		-	- 10
централізоване водовідведення	1	8	8		-	-
комунальні послуги	13 82	4 42	16 505	6 572	2 68	2 14
За виданими авансами (р.1130)	**1 75**		**1 23**		**- 5**	
в т.ч.						
ТМЦ					-	
ядерне паливо						
ядерні матеріали						
роботи послуги	1 9		1 282		-	
електроенергія страхування	1		16			
інші						
Податковий кредит (відстрочений ПДВ) (від'ємне значення)	- 3		- 20			
Векселі одержані (р.1120)						
З бюджетом (р.1135)	**1**		**18**		-	
Інша поточна заборгованість (р.1140+р.1155)	**15 71**	**36**	**13 605**	**90**	**- 2 1**	**53**
в т.ч.						
фінансові активи	**10 90**	**36**	**11 802**	**90**	**9**	**53**
розрахунки за претензіями готова продукція, ТМЦ						
виконані роботи, надані послуги	1		30	16		16
розрахунки з з працівниками за позиками	10 35		10 750			
інші	3	36	74	73		36
нефінансові активи	**4 81**		**1 80**		**- 3 0**	
розрахунки з соціального страхування	4 6		1 744		- 2 85	
розрахунки за претензіями інші розрахунки з працівниками **За розрахунками з нарахованих доходів (р.1140)**	2		5		-	

Додаток В

Показники кредиторської заборгованості ВП ХАЕС за 2022 р.

Найменування показників	Кредиторська заборгованість					
	станом на 31.12.2021		станом на 31.12.2022		Відхилення приріст+ зменшення -	
	Всього	у т.ч.прострочена	Всього	у т.ч.простроченa	Всього	у т.ч.простроченої
1	2	3	4	5	6	7
Всього	**1 414 99**	**837 550**	**726 343**	**329 638**	**-688 655**	**- 507 912**
в т.ч.						
Поточні зобов`язання	**1 414 99**	**837 550**	**726 343**	**329 638**	**-688 655**	**- 507 912**
в т.ч.						
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов`язаннями (р.1610)*						
заборгованість по фінансовому лізингу						
інша заборгованість						
Роботи, товари, послуги (р.1615)	**334 64**	**221 124**	**312 309**	**141 075**	**- 22 338**	**- 80 049**
в т.ч.						
ТМЦ	166 010	104 79	142 794	90 24	-23 216	- 14 55
ядерне паливо						
комунальні послуги	18		372	2	354	246
роботи, послуги	168 619	116 32	169 143	50 58	524	- 65 74
електроенергія						
інша заборгованість						
З одержаних авансів (р.1635)			**67**		**64**	
в т.ч.						
ТМЦ, готова продукція						
електроенергія						
ядерні матеріали						
роботи, послуги	33		805		772	
податкові зобов'язання з ПДВ (від'ємне значення)	-5		-134		-129	
Векселі видані (р.1605)						
З бюджетом (р.1620)	**51 830**		**32 877**		**-18 953**	
Зі страхування (р.1625)	**31 854**		**30 095**		**-1 759**	
З оплати праці (р.1630)	**176 216**		**100 412**		**-75 804**	
Інші поточні зобов`язання (р.1690)**	**820 42**	**616 426**	**249 979**	**188 563**	**-570 444**	**- 427 863**
зобов'язання за договорами з капітальних вкладень (поточна частина)	811 542	615 73	244 426	187 24	-567 116	- 428 49
інша заборгованість	8 881	6	5 553	1 31	-3 328	6
Довгострокові зобов`язання (р.1515)*		**x**		**x**		**x**
в т.ч.						
реструктуризована заборгованність		x		x		x
заборгованість по фінансовому лізингу		x		x		x
зобов'язання за договорами з капітальних вкладень (довгострокова частина)		x		x		x
інші		x		x		x
дисконт за довгостроковою кредиторською заборгованістю, у т.ч. за капвкладення (від'ємне значення)		x		x		x